

PATVIRTINTA

Skuodo rajono Mosėdžio vaikų lopšelio-
darželio direktoriaus

2025 m. birželio 12 d. įsakymu Nr. V1-39

PRITARTA

Skuodo rajono savivaldybės mero

2025 m. birželio 12 d. potvarkiu Nr. M2-224

PRITARTA

Skuodo rajono Mosėdžio vaikų lopšelio-
darželio 2025 m. birželio 2 d. mokytojų

tarybos posėdžio protokolu Nr. MD3-447

**SKUODO RAJONO MOSĖDŽIO VAIKŲ LOPŠELIO-DARŽELIO
IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMA**

„KELIAUKIME DRAUGE“

MOSĖDIS
2025

TURINYS

I. BENDROSIOS NUOSTATOS	3
II. IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI	6
III. TIKSLAS,UŽDAVINIAI, UGDYMO(SI) REZULTATAI	8
IV. UGDYMO(SI) TURINYS, PROCESAS IR APLINKOS (KONTEKSTAI).....	9
V. IKIMOKYKLINIO UGDYMO(SI) SRITYS	12
VI. PASIEKIMŲ SRITYS	13
VII. VAIKŲ UGDYMOSI PAŽANGA, UGDYMOSI TĘSTINUMAS	40

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

Oficialus pavadinimas: Skuodo rajono Mosėdžio vaikų lopšelis-darželis. Teisinė forma – biudžetinė įstaiga. Pagrindinė veiklos rūšis – ikimokyklinis ugdymas. Adresas – R. Granausko 7-2, Mosėdis, Skuodo r., LT-98268, tel. Nr. +37068582510, el. paštas: mosedziodarzelis@gmail.com, interneto svetainės adresas: www.mosedziukai.lt. Lopšelis-darželis įsteigtas 1978 m. gegužės mėn. 3 d. (Registru centro duomenimis). Lopšelio-darželio savininkė – Skuodo rajono savivaldybė. Savininko teises ir pareigas įgyvendina – Skuodo rajono savivaldybės meras, išskyrus tas savininkės teises ir pareigas kurios yra priskirtos išimtinai ir paprastajai Skuodo rajono savivaldybės tarybos kompetencijai.

1. **Programos paskirtis.** Skuodo rajono Mosėdžio vaikų lopšelio-darželio (toliau – Lopšelis-darželis) ikimokyklinio ugdymo programos (toliau – Programa) paskirtis yra pateikti esminius susitarimus:

1.1. Dėl 1 – 6 metų vaikų ugdymo(si), siekiant užtikrinti kokybišką ikimokyklinį ugdymą(si) ir ugdymo(si) tęstinumą;

1.2. Dėl nuostatų, apimančių požiūrį į vaiką ir jo ugdymą(si) vaikystėje;

1.3. Dėl ikimokyklinio ugdymo(si) tikslo, vaikų ugdymosi pasiekimų (toliau – Pasiekimai);

1.4. Dėl visuminio, įtraukiojo, žaidimo ir patirtine veikla grindžiamo ugdymo(si) proceso;

1.5. Dėl ugdymo(si) kontekstų, ugdymo(si) sričių;

1.6. Dėl vaikų ugdymo(si) pažangos stebėsenos ir fiksavimo.

Programa yra vadovas, kuris padeda kryptingai planuoti ugdomąją veiklą, kurti kokybiško ugdymo(si) sąlygas ir individualizuoti ugdymo(si) turinį. Rengiant Programą buvo atsižvelgta į tėvų (globėjų) lūkesčius bei regiono, kurioje įsikūrusi įstaiga, ypatybes. Ji pagrįsta visapusiško ugdymo(si) principais ir apima visas ugdymo(si) sritis. Programa „Keliaukime drauge“ yra atnaujinama dėl įvairių priežasčių: vaikų poreikių ir interesų kaita, šiuolaikinės ugdymo tendencijos, technologijų integracija, Lietuvos švietimo standartų ir teisės aktų pakeitimai, įtraukiojo ugdymo nuostatų įgyvendinimas, socialinio ir emocinio raštingumo ugdymas.

Apibendrinant, Programos atnaujinimas yra būtinas siekiant užtikrinti, kad vaikai gautų kokybišką, šiuolaikišką ir poreikius atitinkančią ugdymo patirtį. Atnaujinta Programa papildyta vaikų ir jų tėvų, įstaigos bendruomenės pasiūlytomis idėjomis. Programoje atskleidžiami bendrieji ugdymo principai, tikslai ir uždaviniai, ugdymo turinys, ugdančioji aplinka, Pasiekimų vertinimo sistema. Manome, kad šios Programos įgyvendinimas padės ugdyti vaikų vertybines nuostatas, įgūdžius, įpročius sveikai gyventi, mylėti gamtą ir savo kraštą.

2. **Vaikai ir jų poreikiai.** Ikimokyklinę įstaigą lanko vaikai nuo 1 iki 6 metų iš Mosėdžio miestelio ir Mosėdžio seniūnijos aplinkinių kaimų. Ugdytiniai ugdomi keturiose grupėse: viena ankstyvojo ugdymo grupė (1 – 2 metai) ir trys ikimokyklinio ugdymo grupės (3 – 5 metai). Lopšelyje-darželyje į grupes integruojami specialiujų ugdymosi poreikių turintys vaikai. Specialiujų ugdymosi poreikių turintiems vaikams teikiama logopedo, socialinio pedagogo ir psichologo pagalba. Individualias ugdymosi problemas padeda spręsti vaiko gerovės komisija, kuri organizuoja ir koordinuoja prevencijos ir intervencijos priemonių įgyvendinimą, švietimo programų pritaikymą vaikams, turintiems specialiujų ugdymosi poreikių, pagalbos teikimą, puoselėjant vaiko saugumą, sveikatą, darną su savimi ir kultūrinę, socialinę bei fizinę aplinką. Siekiant įgyvendinti įtraukiojo ugdymo nuostatas, įkurti relaksacijos kampeliai grupėse, mokiniams su specialiaisiais ugdymosi poreikiais padeda mokinio padėjėjos. Programa orientuota į vaiko poreikių tenkinimą, atsižvelgiant į individualius kiekvieno vaiko poreikius:

2.1. Žaidimo poreikis – turėti laisvę, pakankamai laiko, erdvės, žaidimo partnerių ir galimybę per bendrus žaidimus kurti vaikų kultūrą. Pripažįstama žaidimo, kaip savarankiškos vaikų veiklos, nelygstama vertė. Nuolat stebėdami ir tinkamoje situacijoje jautriai įsitraukdami į žaidimus, suaugusieji padeda vaikams augintis žaidimo gebėjimus;

2.2. Saugumo poreikis – jaustis saugiam, gerbiamam, matomam, girdimam, tinkamai globojamam, sulaukti paramos ir pagalbos, kai jos reikia. Ugdant vaikus rūpinamasi ne tik užtikrinti jų saugumą, bet ir juos pačius pagal jų galias įtraukti į rūpinimąsi savo bei kitų saugumu;

2.3. Draugysčių poreikis – jaustis priimamam, jausti bendrumą, lygiavertiškumą su kitais, kitų paramą, artimumą, turėti vieną ar keletą artimesnių draugų. Sukuriama ugdymo(si) aplinka, skatinanti vaikus tyrinėti ir atrasti, kaip būti, gyventi ir veikti drauge;

2.4. Komunikavimo poreikis – dalintis su kitais emocijomis, mintimis, idėjomis žodžiu ir nežodinėmis priemonėmis (mimika, judesiu, piešiniu, muzikos kūrinio ir pan.). Vaikams sudaromos sąlygos išbandyti įvairias komunikavimo su vaikais ir suaugusiais priemonės ir atrasti pagarbaus, veiksmingo bendravimo būdus;

2.5. Pažinimo džiaugsmo poreikis – smalsauti, tyrinėti, klausinėti, aiškinti(s);

2.6. Kūrybinės saviraiškos poreikis – tyrinėti ir atrasti unikalios savo kūrybines galias per įvairias veiklas), kurti ir išbandyti, džiaugiantis naujais atradimais ir gebėjimu pažinti. Taikydami ugdymo(si) procese įgytas patirtis vaikai kuria ir perkuria savo teorijas apie pasaulį. Kuriamos ir spontaniškų, ir kryptingų veiklų galimybės, palankios atsiskleisti vaikų interesams, gabumams ir auginti savitą raiškos stilių.

3. Vaikų ugdymasis grindžiamas požiūriu į vaiką ir jo ugdymą(si) sąlygotomis vertybėmis:

3.1. Vaiko orumas – kiekvieno vaiko nelygstamos vertės, autentiškumo, unikalumo pripažinimas ir puoselėjimas;

3.2. Vaiko gerovė – vaikų gerovės pirmumo pripažinimas, puoselėjant vaiko saugumą, sveikatą, darną su savimi ir kultūrine, socialine bei fizine aplinka;

3.3. Saviraiškos laisvė – kiekvieno vaiko kūrybinio potencialo ir laisvės išreikšti save pripažinimas, palaikymas ir skatinimas;

3.4. Lygiavertis dalyvavimas – lygiavertėmis sąveikomis grindžiamo ugdymo(si) vertės pripažinimas, sudarant maksimalias sąlygas kiekvienam vaikui dalyvauti bendrame ugdymosi procese ir pašalinant ugdymosi kliūtis;

3.5. Lygiateisiškumas ir teisingumas – vienodų teisių augti ir ugdytis visiems pripažinimas, užtikrinant galimybes kiekvienam vaikui optimaliai vystyti ir reikšti savo potencines galias nepriklausomai nuo priežasčių, susijusių su lytimi, sveikata, socialine ir kultūrine padėtimi. Minimizuojamos atskirties ir diskriminavimo galimybės, atstovaujama vaikų teisėms mokykloje ir už jos ribų;

3.6. Pagarba, tolerancija ir atvirumas įvairovei – atviros, pagarba, empatija ir tolerancija grindžiamos ugdymo(si) aplinkos kūrimas, pripažįstant įvairovę kaip vertybę ir sudarant sąlygas visiems vaikams sėkmingai dalyvauti, natūraliai priimant prigimtinius ir kultūrinius skirtumus;

3.7. Bendruomeniškumas, demokratija ir pilietiškumas – pagarba asmeniui grindžiamos demokratinės aplinkos kūrimas, priklausymo bendruomenei jausmo puoselėjimas, atsakomybės už save ir kitus ugdymasis;

3.8. Kultūrinis tapatumas – pagarbos savo šalies kultūrai (gimtajai kalbai, etninei kultūrai, tautos istorijai) puoselėjimas, padedant vaikui išreikšti save kaip savo šalies kultūros dalyvį ir kūrėją ir pozityviai priimti kitų kultūrų savitumą.

4. Mokytojų ir kitų specialistų pasirengimas. Lopšelyje-darželyje dirba kvalifikuoti ikimokyklinio ugdymo mokytojai, meninio ugdymo mokytojai (dailės, muzikos), švietimo pagalbos specialistai (logopedas, socialinis pedagogas, psichologas ir mokinio padėjėjai). Darželio mokytojai nuolat tobulina savo kvalifikaciją įstatymų numatyta tvarka, kuria ir įgyvendina projektus, rašo ir publikuoja straipsnius, atlieka apklausas, dalyvauja ilgalaikėse kvalifikacijos tobulinimo programose, dalyvauja darbo grupėse, komisijose, labiau patyrę mokytojai tampa mentorais kolegoms, vyrauja kolegialus bendradarbiavimas. Darželyje aktyviai veikia vaiko gerovės komisija, kuri ne tik atlieka vaikų, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių pirminį įvertinimą ir teikia siūlymų Lopšelio-darželio vadovui dėl specialiojo ugdymo šiems vaikams skyrimo, esant reikalui, siūlo tėvams (globėjams, rūpintojams) vaiko specialiuosius ugdymosi poreikius įvertinti pedagoginėje psichologinėje tarnyboje, bet ir operatyviai sprendžia visus vaiko gerovės klausimus: adaptacijos, sėkmingo bendravimo, įsitraukimo, poilsio ir kt. Teikia konsultacijas bei rekomendacijas tėvams ir darbuotojams.

1 lentelė. Lopšelio-darželio dirbančių pedagogų kvalifikacija

Eil.nr.	Pareigybės pavadinimas	Mokytojo	Vyresniojo mokytojo	Mokytojo metodininko	Mokytojo eksperto
1.	Ikimokyklinio ugdymo mokytojas	1	4	2	-
2.	Meninio ugdymo mokytoja	-	1	1	-
3.	Fizinio ugdymo mokytojas	1	-	-	-

2 lentelė. Lopšelyje-darželyje dirbančių švietimo pagalbos specialistų kvalifikacija

Eil.nr.	Pareigybės pavadinimas	Logopedas/ socialinis pedagogas/ mokinio padėjėjas	Vyresniojo logopedo/ socialinio pedagogo	Logopedo/socialinio pedagogo metodininko	Logopedo/socialinio pedagogo eksperto
1.	Logopedas	1	1	-	-
2.	Socialinis pedagogas	1	-	-	-

3 lentelė. Lopšelio-darželio ikimokyklinio ugdymo mokytojų ir švietimo pagalbos specialistų darbo stažas

Eil.nr.	Pareigybės pavadinimas	Iki 2	Nuo daugiau kaip 2 iki 5	Nuo daugiau kaip 5 iki 10	Nuo daugiau kaip 10 iki 15	Nuo daugiau kaip 15 iki 20	Nuo daugiau kaip 20 iki 25	Nuo daugiau kaip 25
1.	Mokytojas	2	-	-	-	-	-	-
2.	Vyresnysis mokytojas	-	-	-	-	-	1	4
3.	Mokytojas metodininkas	-	-	-	-	1	-	2
4.	Mokytojas ekspertas	-	-	-	-	-	-	-
5.	Logopedas	-	-	-	-	-	-	1
	Vyresnysis logopedas	-	-	-	-	-	-	1
7.	Socialinis pedagogas	1	-	-	-	-	-	-
8.	Mokinio padėjėja	3	-	-	-	-	-	-

5. Regiono ir švietimo teikėjo savitumas. Lopšelis-darželis – šiuolaikinė, atvira pokyčiams, ikimokyklinio ugdymo įstaiga. Lopšelis-darželis yra šalia unikalaus V. Into akmenų muziejaus parko, Bartuvos upės vingių, todėl turime galimybę tyrinėti, eksperimentuoti, dalyvauti edukacijose ir vykdyti kitas veiklas, projektus, šventes natūralioje gamtoje visais metų laikais. Čia organizuojamos aktyvios edukacijos, sveikatingumo projektai, sporto šventės, o vaikų fizinį aktyvumą ir judėjimo įgūdžius sistemingai ugdo fizinio ugdymo mokytojas. Visa tai stiprina

sąmoningą požiūrį į sveiką gyvenseną ir aplinką. Ugdymo modelis – 10,5 val. Grupės formuojamos pagal vaikų amžių. Lopšelio-darželio vidaus ir lauko aplinkose įrengtos ir nuolat atnaujinamos įvairios edukacinės erdvės. Viena ryškiausių įstaigos stiprybių – aktyvi veikla lauke ir sveikatingumo ugdymas bei papildomos veiklos (dailė, fizinis ugdymas, robotika, anglų). Visa tai stiprina sąmoningą požiūrį į sveiką gyvenseną ir aplinką, ugdo estetinį skonį, bendrąsias kompetencijas. Kita išskirtinė Lopšelio-darželio stiprybė – modernių informacinių technologijų integravimas į ugdymą. Įstaiga aprūpinta naujausiomis skaitmeninėmis priemonėmis, kurios leidžia organizuoti ugdymą nuo ankstyvojo pažinimo iki pirmųjų IT pažinimo žingsnių, skatinant vaikų smalsumą, kūrybiškumą ir šiuolaikinių kompetencijų formavimą. Lopšelio-darželio veiklos sėkmingai įgyvendinamos glaudžiai bendradarbiaujant su socialiniais partneriais, vietos bendruomene bei aktyviai įsitraukiančiais tėvais. Šis bendradarbiavimas praturtina ugdymo procesą, stiprina socialinius ryšius ir kuria pasitikėjimu grįstą, vaiko gerovę palaikančią ugdymo aplinką. Ugdymas organizuojamas remiantis Reggio Emilia metodologiniais principais, su vaiku reikia elgtis pagarbiai, kaip su bet koku suaugusiuoju, suteikti jam daug saviraiškos ir realizacijos galimybių.

6. Tėvų (globėjų) ir vietos bendruomenės poreikiai. Svarbiausi vaikų ugdytojai yra tėvai (globėjai). Jie atsakingi už vaiko gerovę, sveikatą, dalyvauja vaiko ugdymo ikimokyklinės grupės procese kaip partneriai. Lopšelis-darželis vaikui yra pirmas socializacijos etapas, išėjimas į visuomenę, kurioje daug naujo, nepažinto ir neatrasto. Visų aplink esančių suaugusiųjų atsakomybė – pasirūpinti, kad pirmoji socializacijos aplinka vaikui būtų jauki, saugi, draugiška ir mėgstama. Mokytojai ir visi Lopšelyje-darželyje dirbantys darbuotojai, siekia konstruktyvaus bendravimo ir bendradarbiavimo su vaiko tėvais (globėjais) bei skatina juos aktyviai dalyvauti Lopšelio-darželio gyvenime įgyvendinant projektus, organizuojant renginius ir kitas veiklas. Visa tai vykdoma remiantis nuostata, kad tėvai (globėjai) yra visaverčiai ugdymo proceso dalyviai, kad šeima yra pirmasis vaiko mokytojas bei šeimos dalyvavimas yra svarbiausia sąlyga stiprinant ir plečiant vaikų ugdymą(si). Su tėvais tariamasi dėl jų vaikų ugdymo(si) tikslų, rezultatų, turinio, ugdymo proceso organizavimo, atsižvelgiant į jų lūkesčius bei individualias vaikų galias ir skirtingą ugdymo(si) patirtį. Atsižvelgiant į tėvų pageidavimus ir lūkesčius tenkinami svarbiausi vaiko poreikiai, puoselėjamas jo individualumas, kūrybiškumas bei iniciatyvumas. Priimant vaiką į Lopšėlį-darželį, šeimos nariai supažindinami su įstaigos tradicijomis, taisyklėmis, ugdymo programa ir ugdymo(si) sąlygomis. Adaptacijos laikotarpiu tėvai turi galimybę pabūti kartu su vaiku grupėje, dalyvauti ugdomojoje veikloje. Bendravimas ir bendradarbiavimas su šeima grindžiamas abipusiu supratimu ir atsakomybe, pagarba, geranoriškumu, dėmesiu, gerbiant kiekvieno vaiko konfidencialumą. Taikant tradicines bendravimo ir bendradarbiavimo formas su šeima, vyksta grupių ir bendri Lopšelio-darželio susirinkimai, individualūs pokalbiai, diskusijos, susitikimai, grupės šventės, bendri renginiai, bendrų projektų kūrimas ir dalyvavimas juose, įvairių darbų parodos, akcijos. Tėvams nuolat teikiama informacija apie ugdymo naujoves, ugdymo turinio įgyvendinimą, ugdymo metodus ir būdus, vaikų pasiekimus elektroniniame dienyne adresu: www.musudarzelis.com. Kitą informaciją apie įstaigą galima rasti internetiniame Lopšelio-darželio puslapyje www.mosedziukai.lt bei socialinio tinklo Facebook paskyroje. Aktyvūs ir suinteresuoti tėvai padeda savo vaikams siekti sėkmės. Tėvams svarbu, kad vaikas Lopšelyje-darželyje būtų laukiamas, mylimas, jaustųsi saugiai, galėtų gerai praleisti laiką, išmokytų bendrauti, sugyventi su kitais, įgytų savarankiškumo, kultūrinių bei higieninių įgūdžių. Dauguma tėvų nori, kad vaikas būtų intensyviai ugdomas, atsižvelgiant į vaiko gebėjimus bei būtų sudomintas, pagirtas ir paskatintas.

II. IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI

Programa parengta vadovaujantis svarbiausiais ikimokyklinio ugdymo principais, kurių laikomasi rengiant ir įgyvendinant ugdymo(si) sričių turinį, organizuojant ugdymo(si) procesą, kuriant ugdymo(si) aplinkas, užtikrinant bendravimą ir bendradarbiavimą su tėvais (globėjais), vietos bendruomene ir socialiniais partneriais.

7. Principai, užtikrinantys ugdymo(si) kryptingumą, integralumą, veiksmingas ugdomasias sąveikas ir ugdymo(si) kokybę:

7.1. Ugdymo(si) ir priežiūros vienovės principas. Kiekviena suplanuota ir nesuplanuota veikla bei kasdienė rutina yra ugdanti, turtinanti vaiko patirtį. Nuolatinis, saugus vaiko emocinis ryšys su mokytoju turi įtakos visavertei vaiko raidai ir ugdymui(si);

7.2. Vaiko raidos ir ugdymo(si) dermės principas. Ugdymo(si) procese atsižvelgiama į raidos nulemtą vaikų poreikių, patirties ir gebėjimų įvairovę ir skatinama visapusiška vaiko raida – fizinė, emocinė, socialinė, pažinimo, komunikavimo, meninės raiškos;

7.3. Žaismės principas. Žaidimas – svarbiausia, kasdienė savarankiška vaiko veikla, kurios metu vaikas pažįsta save ir jį supantį pasaulį, mokosi bendrauti. Spontaniško žaidimo metu vaikas tyrinėja, eksperimentuoja, fantazuoja, kuria, sprendžia problemas ir taip kaupia patirtį. Visas ugdymo(si) procesas yra siejamas su žaidimu, ugdomosios veiklos įvairinamos žaismingais metodais, priemonėmis;

7.4. Sociokultūrinio kryptingumo/tautiškumo ir pilietiškumo principas. Ugdymas(is) yra grindžiamas žmogiškosiomis, tautinėmis ir pilietinėmis vertybėmis, padedančiomis vaikams įsitraukti į supančią kultūrinę aplinką ir didinančiomis atvirumą kultūrinei bei kalbinei įvairovei. Mažam vaikui perduodamos lietuvių tautos kultūrinės vertybės, Skuodo krašto, Žemaitijos regiono tradicijos, papročiai. Vaikas supažindinamas su artimiausia aplinka, žmonėmis, jų darbu, ugdomas prierašumas savo žmonėms ir savo žemei. Vaikas suprantama ir patrauklia forma dalyvauja bendruomenės gyvenime. Ugdymas(is) yra grindžiamas žmogiškosiomis, tautinėmis ir pilietinėmis vertybėmis, kurios padeda vaikams įsitraukti į supančią kultūrinę aplinką;

7.5. Integralumo principas. Siekiama visuminės vaikų raidos, užtikrinamas darnus visų pasiekimų sričių gebėjimų plėtojimas ir ugdymo(si) sričių tarpusavio ryšiai. Ugdymo turinys sudaromas, atsižvelgiant į vaiko amžiaus tarpsnį, tarpusavyje integruojant visas ugdymo(si) sritis;

7.6. Įtraukties principas. Remiamasi samprata, kad kiekvienas vaikas yra unikalus. Sudaromos sąlygos kiekvienam vaikui ugdytis, plėtoti savo galias, gauti reikiamą pagalbą, patirti sėkmę, atsižvelgiant į ugdymo(si) poreikių įvairovę. Ugdymo(si) diferencijavimas ir individualizavimas, atsižvelgiant į vaikų socialinę kultūrinę patirtį, mokymosi stilių, tempą, kitus individualius poreikius ir gebėjimus, asmenines savybes. Individualiai pritaikomas ugdymo(si) turinys, užtikrinant kiekvieno vaiko individualių galių plėtojimą;

7.7. Kontekstualumo principas. Vaikų ugdymas(is) vyksta estetiškuose, į veiklą įtraukiančiuose, vaikų iniciatyvoms atvirose artimiausios socialinės, kultūrinės, kalbinės ir gamtinės aplinkos kontekstuose, siekiama vaikų ugdymo(si) patirčių aktualumo, prasmingumo;

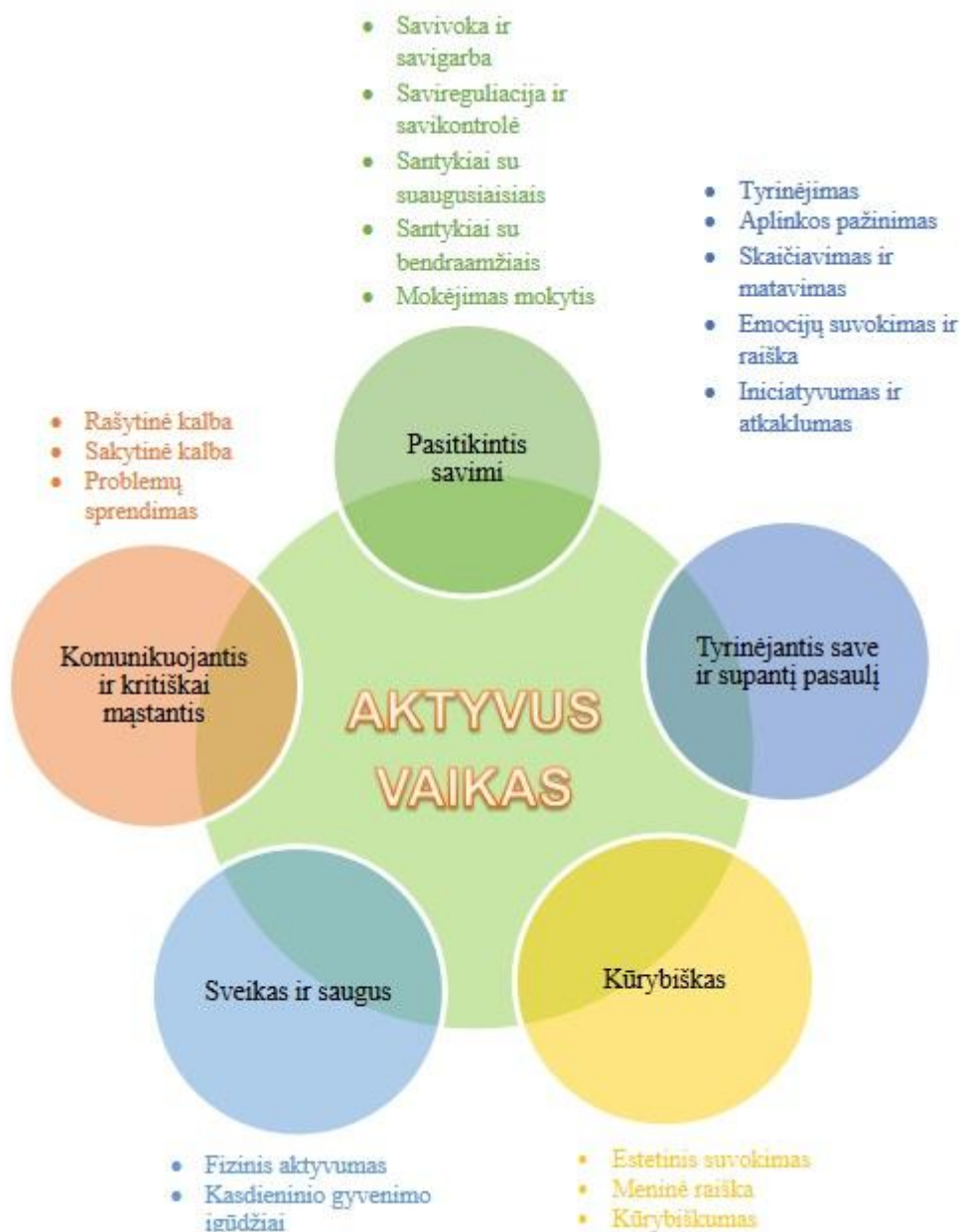
7.8. Vaiko ir mokytojo bendro veikimo principas. Lygiavertė vaiko ir ugdytojo sąveika. Palaikomas aktyvus vaiko dalyvavimas įstaigos veikloje – išklausoma vaiko nuomonė, palaikoma jo iniciatyva, aplinkos, sąveikos, kuriamos išklausant ir atliepiant vaikų poreikius, interesus, iniciatyvas, nuomonę, drauge priimant sprendimus. Vaikui suteikiama pasirinkimo laisvė rinktis veiklą pagal savo poreikius, interesus bei nuotaiką;

7.9. Lėtojo ugdymo(si) principas. Daug laiko skiriama kasdieniui rutinai, tyrinėjimo ir kūrybos procesui, atradimo džiaugsmui, nes kiekviena suplanuota ar nesuplanuota sąveika bei kasdienė rutina yra ugdanti, turtinanti vaiko patirtį ir užtikrina gilų įsitraukimą;

7.10. Reflektyvus ugdymo(si). Mokytojas drauge su vaiku emocijomis ir veiksmais atspindi vaiko veikimo patirtis. Su vaikais drauge pagal jų gebėjimus apmąstomos vaikų emocijos, veiklos ir jų rezultatai, numatomas tolesnis veikimas. Vaikai skatinami samprotauti apie tai, ko išmoko, numatyti tolesnės veiklos žingsnius. Mokytojai apsveria vaikų patirtis, veiklos kokybę ir savo pedagoginių sprendimų poveikį vaikų ugdymui(si);

7.11. Šeimos ir Lopšelio-darželio partnerystės / tęstinumo ir dermės. Lopšelis-darželis ir šeima (globėjai) bendradarbiaudami užtikrina ugdymo(si) tęstinumą ir dermę, kuria susitelkusią, kartu besimokančią bendruomenę. Tėvai ir Lopšelio-darželio darbuotojai pasitiki vieni kitais ir veikia dėl vaikų interesų. Siekiama, kad vaikas darniai pereitų nuo ugdymo(si) šeimoje prie ugdymo(si) pagal Programą, atsižvelgiant į vaiko įgytą patirtį, gebėjimus bei ugdymo(si) perspektyvą. Tęsiamas šeimoje pradėtas, pozityvus vaiko ugdymas, nuolat palaikomas šeimos ir įstaigos darbuotojų bendradarbiavimas, pasitikėjimas ir veikimas dėl vaikų interesų, derinami

šeimos ir ugdymo įstaigos interesai, lūkesčiai dėl vaiko pasiekimų. Užtikrinamas ugdymo(si) tęstinumas ir dermė, kuriama susitelkusi, kartu besimokanti bendruomenė.

1 Pav. Ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymo modelis

III. TIKSLAS, UŽDAVINIAI, UGDYMO(SI) REZULTATAI

Įgyvendinant Programą užtikrinamos lanksčios ugdymo(si) sąlygos, kurios skatina tikslu nusakytų vaikų galių auginimą ir padeda vaikams tapti: pasitikintiems, besirūpinantiems savimi ir kitais, jautriems kultūrinei ir socialinei įvairovei, komunikabiliems, lanksčiai mąstantiems, kūrybingiems, sėkmingai besimokantiems.

8. **Ikimokyklinio ugdymo tikslas** – atsižvelgiant į vaikų prigimtines galias, patirtį, poreikius, šeimos ir bendruomenės susitarimus, kurti lanksčius edukacinius kontekstus, įgalinančius vaikus išsiugdyti pasitikėjimo, rūpinimosi savimi ir kitais, kultūrinio ir socialinio jautrumo, komunikavimo, lankstaus mąstymo, kūrybiškumo, mokėjimo mokytis pradmenis;

9. Uždaviniai:

9.1. Atpažinti kiekvieno vaiko poreikius, raidos ypatumus, gebėjimus ir, atsižvelgiant į juos, plėtoti individualias vaiko fizines, socialines, pažinimo, komunikavimo, kūrybines galias;

9.2. Organizuoti ugdymą(si) derinant mokytojo suplanuotą ir spontanišką vaiko veiklą, taikant patirtinio ugdymo(si) metodus (projektus, tyrinėjimus, eksperimentavimą, žygius ir kt.), pripažįstant žaidimą pagrindiniu ugdymo(si) būdu;

9.3. Sudaryti sąlygas vaikams pozityviai bendrauti ir bendradarbiauti su suaugusiaisiais bei vaikais, mokytis spręsti kasdienės problemas, suprasti savo ir kitų ketinimus, jausmus bei veiksmų pasekmes;

9.4. Siekti, kad vaikai mokytųsi pažinti ir veikti: žaistų, tyrinėtų, keltų klausimus ir ieškotų atsakymų, pasirinktų veiklos būdus ir priemones, samprotautų apie tai, ką išmoko, numatytų tolesnės veiklos žingsnius;

9.5. Taikyti universalaus dizaino principus, kaip visų vaikų ugdymo(si) sėkmės prielaidą;

9.6. Kurti kontekstus, siekiant suteikti vaikams pasimėgavimo ugdymo(si) procesu jausmą, palengvinti ugdymo(si) procesą bei sėkmingai įtraukti visus vaikus į veiklą;

9.7. Skatinti vaikų iniciatyvas, pasidalintosios lyderystės raišką;

9.8. Brandinti tautinę ir kūrybinę vaiko savimonę, atveriančią galimybes giliau ir išsamiau pažinti lietuvių, artimiausios aplinkos Žemaičių krašto papročius, šventes, tradicijas;

9.10. Suteikti vaikams galimybę pažinti šiuolaikines technologijas ir mokytis iš patirties;

9.11. Taikyti pasiekimų ir pažangos vertinimo būdus ir metodus, kurie padėtų vaikui sėkmingai ugdytis ir tobulėti.

Ikimokyklinio ugdymo(si) rezultatai yra vaikų raidos ir ugdymo(si) procese nuosekliai įgyjami bei plėtojami jų Pasiekimai: vertybinės nuostatos, žinios bei supratimas ir gebėjimai. Pasiekimai suskirstyti į 18 Pasiekimų sričių, kurių visuma laiduoja optimalią vaiko galių ūgtį: kasdienio gyvenimo įgūdžiai; fizinis aktyvumas; emocijų suvokimas ir raiška; savireguliacija ir savikontrolė; savivoka ir savigarba; santykiai su suaugusiaisiais ir bendraamžiais; aplinkos pažinimas; matematinis mąstymas; skaitmeninis sumanumas; kalbų supratimas; kalbinė raiška; estetiškas suvokimas; meninė raiška; kūrybiškumas; tyrinėjimas; problemų sprendimas; gebėjimas žaisti; mokėjimas mokytis. Kiekviena kokybiškai įgyvendinama vaiko raidą skatinančio visuminio ikimokyklinio ugdymosi sritis (Mūsų sveikata ir gerovė, Aš ir bendruomenė, Aš kalbų pasaulyje, Tyrinėju ir pažįstu aplinką, Kuriu ir išreiškiu) plėtoja visų 18 Pasiekimų sričių Pasiekimus.

Užtikrinamas darnus visų Pasiekimų plėtojimas, nors skirtingų ugdymosi sričių poveikis atskirų Pasiekimų ūgčiai skirtingas.

IV. UGDYMO(SI) TURINYS, PROCESAS IR APLINKOS (KONTEKSTAI)

10. Ikimokyklinio ugdymosi proceso pagrindas:

10.1. Visuminis ugdymas(is);

10.2. Universalus dizainas mokymuisi;

10.3. Vaiko žaidimas ir patirtinis ugdymas.

Šiuo pagrindu vadovaujamosi išlaikant ir plėtojant savitą Lopšelis-darželis ugdymo(si) modelį. Visuminis ugdymas yra pagrindinė ikimokyklinio ugdymosi kryptis, kuri lemia vaikų emocinių, socialinių, fizinių, pažinimo, kalbos, kūrybos potencinių galių harmoningą plėtojimąsi. Programoje modeliuojamas integralus, vientiso pasaulio vaizdo kūrimąsi sąlygojantis vaikų ugdymosi procesas, užtikrinamas balansas ir dermė tarp atskirų ikimokyklinio ugdymo(si) sričių, tarp ugdymosi ir ugdymo procesų. Universalus dizainas mokymuisi yra kiekvieno vaiko sėkmingą ugdymąsi laiduojanti įtraukaus ugdymo organizavimo prieiga. Visavertę įtrauktį užtikrina prigimtinių kiekvieno vaiko ugdymosi skirtumų pripažinimas ir kokybiškai įgyvendinamos esminės ugdymo(si) proceso modeliavimo kryptys. Vaiko žaidimas ir kita patirtinė veikla yra pagrindinės, viena kitą papildančios ugdomosios veiklos. Vaikų žaidimas yra paties vaiko kuriama ir valdoma veikla, kuomet sutelkiamos visos jau įgytos ir plėtojamose galios. Lopšelyje-darželyje plėtojama visos bendruomenės žaidimo kultūra, skatinanti žaisti, kurti ir bendradarbiauti. Siekiama vaikų savarankiško žaidimo ir žaismingo ugdymo(si) vienovės bei darnos. Patirtinės veiklos yra vaiko

ugdymasis darant, veikiant: pajaučiant, stebint, tyrinėjant, eksperimentuojant, modeliuojant, kuriant, komunikuojant, reflektuojant savo patirtis ir atradimus.

Lopšelis-darželis, rengdamas ir atnaujinamas Programą, kuria, reflektuoja ir tobulina vientisą į Pasiekimų plėtotę orientuotą ugdymo(si) turinio kūrimo, organizavimo, pedagoginių strategijų, ugdymo(si) metodų bei formų taikymo, aplinkų kūrimo sistemą. Lopšelyje-darželyje susitariama dėl pedagoginių strategijų bei ugdymo(si) metodų, orientuotų į vaiko asmenybės ir Pasiekimų auginimą, taikymo. Programoje derinamos ugdymo(si) kontekstų kūrimo, spontaniško vaikų ugdymosi skatinimo, vaikų ir mokytojų kūrybinėmis sąveikomis grindžiamo bei organizuoto ugdymo pedagoginės strategijos. Prioritetas teikiamas žaidimo pedagogikai, nes ji turi ypatingą vertę ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymui(si). Susitariama dėl vaikų raidą ir ugdymosi būdus atitinkančių ugdymo(si) organizavimo formų taikymo, palaikoma jų įvairovė.

Į Programą įtraukiamos inovatyvios, prasmingą vaikų ugdymą(si) skatinančios formos: vaikų projektai, pažintinės išvykos, patirtinis ugdymas(is) žaliosiose edukacinėse erdvėse, kūrybinėse atradimų stotelėse, parko erdvėse.

Kuriant ar atnaujinant Programą, susitariama dėl paramos vaikų ugdymui(si), mokytojams ir šeimoms sistemos, komandinio mokytojų ir švietimo pagalbos specialistų darbo. Mokytojai veikia iš anksto numatydami galimas kliūtis konkretiems vaikams dalyvaujant bendrai planuojamoje veikloje, kliūčių prevencijai iš anksto parinkdami vaikų ugdymosi poreikius atitinkančias priemones ir būdus, kad pašalintų atskirties tikimybę. Švietimo pagalbos specialistai teikia mokytojui pagalbą, orientuotą į ugdymo(si) proceso optimizavimą, kartu aptardami vaikų poreikius, ugdymo(si) galimybes ir planuodami ugdymosi aplinką ir procesą, kad vaikai nepatirtų dalyvavimo ir ugdymo(si) kliūčių.

Ugdymo turinys įgyvendinamas kryptingai, parenkamas visai grupei, orientuojantis į bendrus grupę lankančių vaikų poreikius bei kompetencijas ir pritaikomas pagal individualius gebėjimus, atsižvelgiant į Pasiekiamus. Ugdymo veiklos planuojamos atsižvelgiant į vaiko ugdymosi rezultatus, vadovaujantis metodinių rinkinių „Žaismė ir atradimai“ rekomendacijomis.

11. Programoje sąlyginai išskiriamos penkios kompetencijų grupės:

11.1. Socialinę kompetenciją sudaro šios tarpusavyje glaudžiai susijusios ugdymo sritys: vaiko santykiai su suaugusiais ir santykiai su bendraamžiais, emocijų suvokimas ir raiška, savireguliacija ir savikontrolė, savivoka ir savigarba;

11.2. Sveikatos kompetenciją apima kasdienio gyvenimo įgūdžiai, fizinis aktyvumas;

11.3. Pažinimo kompetenciją sudaro aplinkos pažinimas, skaičiavimas ir matavimas, tyrinėjimas, problemų sprendimas;

11.4. Komunikavimo kompetenciją sudaro sakytinė kalba ir rašytinė kalba;

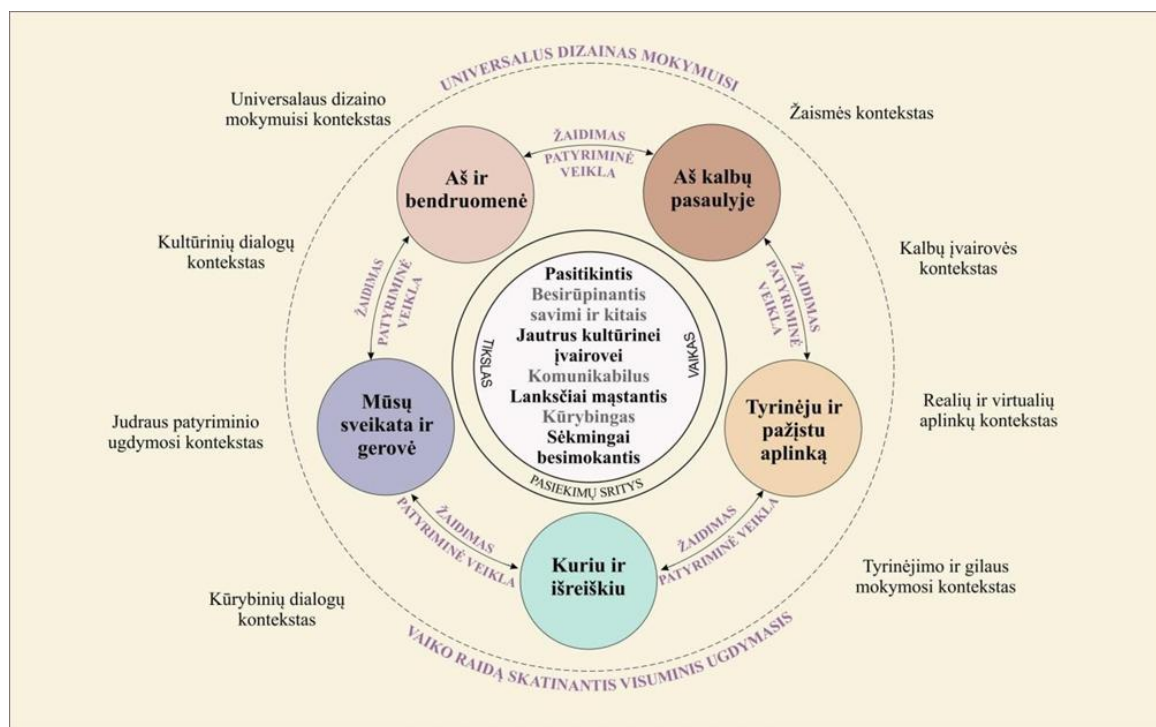
11.5. Meninė kompetencija sietina su menine raiška ir estetiniu suvokimu;

Mokėjimas mokytis, kūrybiškumas, iniciatyvumas ir atkaklumas integruojami į visas penkias kompetencijų grupes.

12. Ugdymo(si) aplinkos (kontekstai). Fizinė aplinka skatina imtis įvairios veiklos, individualiai, mažomis grupelėmis ar su visais grupės vaikais. Kuriamą fizinę aplinką aprūpinta tinkamomis priemonėmis, skatinančiomis tyrinėti, žaisti, ugdytis, patirti kūrybos džiaugsmą, spręsti problemas, reikšti savo nuomonę. Kurdami socialinę emocinę aplinką mokytojai su kiekvienu vaiku palaiko individualų santykį, glaudžius ryšius su kitais grupės vaikais, tėvais, bendruomenės nariais. Vaikas drąšinamas, palaikomas, skatinamas pasitikėti savimi ir savo gebėjimais, saugiai, savarankiškai, veikti ir konstruktyviai bendradarbiauti.

Ugdymas organizuojamas įstaigos vidaus ir lauko erdvėse, taip pat aplinkose už įstaigos ribų (parkai, muziejai, gamtos ir kultūriniai objektai ir kt.). Pereinama prie vaiko patirtinio ugdymosi, kai vaikai įsitraukia į savo sumanytą ar mokytojo inicijuotą veiklą. Ikimokyklinio amžiaus vaikai geriausiai ugdomi patys būdami aktyvūs – tyrinėdami visais pojūčiais, bandydami ir eksperimentuodami, stebėdami savo veiksmų pasekmes, diskutuodami, sprenddami problemas, dalydamiesi išvykų patirtimi ir kt. Lopšelio-Darželio bendruomenė kuria ugdymo(si) kontekstus, aktualius Lopšelio-darželio ugdymo aplinkai:

12.8. Kūrybinių dialogų – modeliuojant kūrybinių dialogų kontekstą kuriama vaizduotė, smalsuma, nuostabą kelianti aplinka, akcentuojanti patį kūrybos procesą.

2 Pav. Ikimokyklinio ugdymosi proceso pagrindas

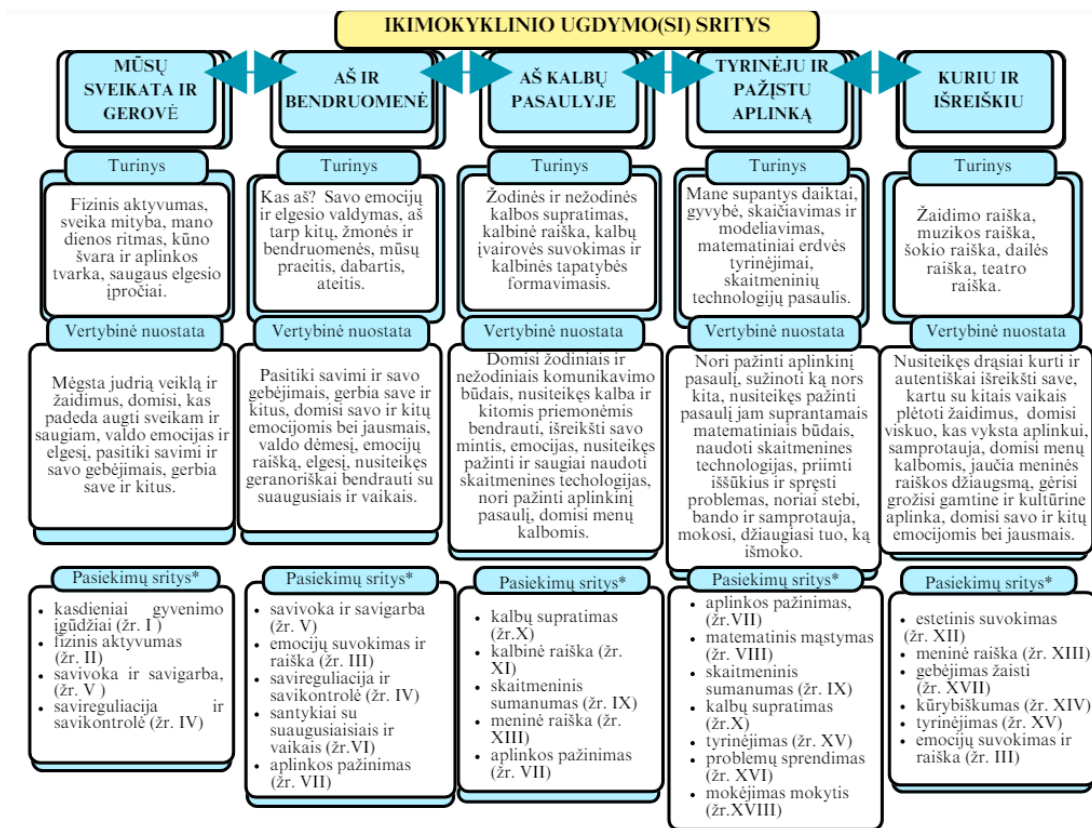
Aplinkų estetika ir įvairovė skatina vaikus tyrinėti, įgyvendinti kūrybinę idėją ar išspręsti problemą, improvizuoti, kurti ir perkurti. Dinamišką kūrybos procesą palaiko mokytojas kūrėjas, sudarantis sąlygas vaikui laisvai, spontaniškai veikti. Lopšelio-Darželio lauko ir vidaus aplinka skatina veikti, vaikų iniciatyvoms atvira, estetiškai patraukli aplinka. Vaikams sudaroma galimybė pasirinkti veiklą, medžiagas, priemones, veikimo vietas, laiką, veikti vienam ar bendradarbiaujant, skirtingais būdais pristatant veiklos rezultatus. Pasirinkimai sukuria prielaidas rasti įvairioms savo turiniu veikloms, atliepia skirtingus vaikų interesus, gebėjimų lygį ir mokymosi būdų įvairovę. Kuriama įvairiapusė veiklos galimybė: vaiko iniciatyvos pirmumas, kai mokytojas stebi vaiko domėjimąsi ir pasinaudoja spontaniškomis „čia ir dabar“ susikūrusiomis situacijomis,

praturtindamas jo patyrimą; dialoginis veikimas, mąstymas ir kūryba drauge, mokytojui sekant vaiko iniciatyvą; atvirosios veiklos idėjos pirmumas perleidžiamas vaikams. Modeliuojama dialoginė vaikų, mokytojų ir kitų suaugusiųjų sąveika: iš anksto numatomi galimi komunikavimo su vaikais būdai ir priemonės vaikų aktyvumui paskatinti ir palaikyti. Mokytojai stebi, kuo vaikai domisi, ką geba, ir pritaiko kontekstą plėtoti pastebėtus vaikų interesus ir gebėjimus. Siekiant palaikyti dialogą lanksčiai naudojamos priemonės: papildomoji medžiaga ir objektai, ugdymosi veiklos nuotraukos ir vaizdo medžiaga, vaiko veiksmų, atradimų įvardijimas, atvirieji klausimai, refleksijos. Vaikai ne tik mokosi saugoti aplinką, bet ir patys dalyvauja, kuriant ir prižiūrint grupės lauko aplinką, pripažįstama vaiko teisė rinktis veiklą, žaidimus, būdus, veiklai tinkančius žaislus, priemones. Ugdymo(si) priemonės atitinka vaikų amžių, individualius gebėjimus, skatina kaupti patirtį kiekvienoje ugdymo(si) srityje, yra tikslingos, veiksmingos, higieniškos, saugios ir funkcionalios, padeda tenkinti svarbiausius poreikius (emocinius, judėjimo, pažinimo, komunikavimo), skatina vaiko savarankiškumą ir aktyvumą. Įsigyjama vis naujų priemonių, skatinančių įprastus ir specialiuosius vaikų ugdymosi poreikius..

V. IKIMOKYKLINIO UGDYMO(SI) SRITYS

13. Ugdymo(si) sritys:

- 13.1. Mūsų sveikata ir gerovė;
- 13.2. Aš ir bendruomenė;
- 13.3. Aš kalbų pasaulyje;
- 13.4. Tyrinėju ir pažįstu aplinką;
- 13.5. Kuriu ir išreiškiu.

3 Pav. Ikimokyklinio ugdymo(si) sritys

VI. PASIEKIMŲ SRITYS

Ikimokyklinio ugdymo rezultatai yra vaikų raidos ir ugdymosi procese nuosekliai įgyjami bei plėtojami jų Pasiekimai, vertybinės nuostatos, žinios bei supratimas ir gebėjimai. Ugdymosi pasiekimai suskirstyti į 18 Pasiekimų sričių, kurių visuma laiduoja optimalią visų vaiko potencinių galių ūgtį. Programoje vaikų ugdymo(si) rezultatus nusako šios Pasiekimų sritys ir jas sudarantys dėmenys.

14. Pasiekimų sritis – kasdienio gyvenimo įgūdžiai:

14.1. Vertybinė nuostata. Domisi, kas padeda augti sveikam ir saugiam.

14.2. Esminiai gebėjimai. Esant galimybei renkasi sveikatai palankų maistą, savarankiškai pavalgo, pasirūpina savo kūno švara, prisideda prie aplinkos tvarkos palaikymo, rodo pradinis saugaus elgesio mokykloje įgūdžius, pasako, kaip saugiai elgtis gatvėje, butyje, gamtoje ir su nepažįstamais žmonėmis.

14.3. Pasiekimų srities dėmenys:

14.3.1. vaiko asmeniniai valgymo ir mitybos įgūdžiai;

14.3.2. kūno švaros ir aplinkos tvarkos palaikymo įgūdžiai;

14.3.3. saugaus elgesio įgūdžiai.

14.4. Vaiko pasiekimų ūgtis kasdienio gyvenimo įgūdžių pasiekimų srityje:

Vaiko amžius	Pasiekimų žingsniai	Pasiekimai
0–3 metai	1-asis žingsnis	Ragauja įvairaus skonio ir konsistencijos maistą. Siekia savarankiškai valgyti, gerti iš puodelio.
		Balsu, kūno kalba parodo, kad jam šlapia, nepatogu.
	2-asis žingsnis	Valgo įvairų maistą, skirtingais būdais paruoštas daržoves (virtas, žalias), vaisius; maistą ima pirštais ir šaukštu, geria savarankiškai.
		Kūno ženklais parodo ar pasako, kad nori į tualetą. Suaugusiojo padedamas plaunasi, šluostosi rankas, išpučia nosį; bando pats nusirengti striukę, nusimauti kelnės.
	3-iasis žingsnis	Suaugusiojo padedamas ruošia maistą: tepa, laužo, mirko. Pradedą tinkamai naudotis stalo įrankiais.
		Suaugusiojo padedamas naudojami tualetu, prausiasi ir šluostosi veidą, apsirengia ir nusirengia, apsiauna ir nusiauna batus. Padeda į vietą vieną kitą daiktą. Pradedą laikytis susitarimų ir saugiai elgtis lauko aikštelėse.
3–6 metai	4-asis žingsnis	Įvardija kelis maisto produktus, kuriuos valgyti sveika, ir kelis, kuriuos vartoti reikėtų saikingai. Plauna vaisius, daržoves ir pasako, kodėl; pjausto, gamina užkandžius, salotas. Suaugusiojo padedamas serviruoja stalą, stengiasi laikytis elgesio prie stalo taisyklių.
		Dažniausiai savarankiškai naudojami tualetu. Savarankiškai ar priminus plauna rankas, prausiasi veidą, čiaudėdamas ar kosėdamas prisidengia burną ir nosį. Šiek tiek padedamas savarankiškai apsirengia ir nusirengia, apsiauna ir nusiauna batus. Sutvarko žaislus, su kuriais žaidė.
		Pažįsta šviesoforo spalvas, žino, ką jos reiškia; pasako, kad kelią (gatvę) pereiti reikia kartu su suaugusiuoju. Stebint suaugusiajam, saugiai naudojami veiklai skirtais aštriais daiktais (žirkklėmis, pieštukais, mentelėmis). Žino, į ką kreiptis pagalbos ištikus nelaimei.

5-asis žingsnis	Aiškinasi, kodėl svarbu valgyti įvairų, sveikatai naudingą maistą, iš kur ir kaip jis atsiranda ant mūsų stalo. Savarankiškai serviruoja stalą, valgo tvarkingai, dažniausiai tinkamai naudojasi stalo įrankiais, susitvarko pavalgęs.
	Dažniausiai savarankiškai plaunasi rankas, prausiasi veidą; čiaudėdamas ar kosėdamas prisidengia burną ir nosį. Savarankiškai ar suaugusiojo padedamas apsirengia ir nusirengia, apsiauna ir nusiauna batus, susišukuoja. Susitvarko žaislus ir veiklos vietą.
	Saugaus eismo žaidimų metu ar išvykose siekia laikytis eismo ženklų ir taisyklių. Pakomentuoja kelias saugaus elgesio gatvėje ir gamtoje taisykles. Supranta, kodėl nesaugu eiti, važiuoti su nepažįstamu žmogumi ar ką nors iš jo paimti. Atpažįsta tinkamus ir netinkamus prisilietimus, suabejojęs apie tai pasako suaugusiajam, kuriuo pasitiki. Žaisdamas, ką nors veikdamas stengiasi saugoti save ir kitus. Paaiškina, į ką kreiptis iškilus pavojui namuose, pasimetus parduotuvėje, pasiklydus.

15. Pasiekimų sritis – fizinis aktyvumas:

15.1. Vertybinė nuostata. Noriai juda, mėgsta judrią veiklą ir žaidimus.

15.2. Esminiai gebėjimai. Tiksliai ir koordinuotai šliaužia, ropoja, eina, bėga, lipa, išlaiko pusiausvyrą judėdamas, meta, gauda ir spiria kamuolį, spontaniškai ir tikslingai atlieka kasdienius veiksmus, kuriems būtina akių ir rankos koordinacija bei išlavėjusi smulkioji motorika, derina judesius poroje, grupėje šokdamas ar žaisdamas.

15.3. Pasiekimų srities dėmenys:

15.3.1. stambiosios motorikos įgūdžiai ir fizinės vaiko savybės;

15.3.2. smulkiosios motorikos įgūdžiai, rankų ir akių koordinacija.

15.4. Vaiko pasiekimų ūgtis fizinio aktyvumo pasiekimų srityje:

Vaiko metai	Pasiekimų žingsniai	Pasiekimai
0–3 metai	1-asis žingsnis	Sėdi, šliaužia, ropoja pirmyn ir atgal, ko nors įsitvėręs pats atsistoja, stovi, eina laikydamasis ar savarankiškai.
		Tikslingai siekia daikto, jį pačiumpa ir laiko saujoje, dviem pirštais – nykščiu ir smiliumi – suima smulkų daiktą, perima daiktą iš vienos rankos į kitą, deda vieną ant kito. Rankos judesius seka akimis.
	2-asis žingsnis	Pralenda pro kliūtis keturpėsčias. Savarankiškai atsistoja, stovi, atsitupia, pasilenkia, eina į priekį, į šoną ir atgal, bėga tiesiomis kojomis, lipa laiptais aukštyn pristatomuoju žingsniu. Ridena, sviedžia kamuolį, gauda jį apglėbdamas rankomis.
		Pasuka riešą, apverčia plaštaką delnu žemyn, pasuka delnu aukštyn, paima daiktą iš viršaus apimdamas jį pirštais, uždeda, įdeda ir išima daiktą, atsuka detales, ploja rankomis.
	3-iasis žingsnis	Pastovi ant vienos kojos (3–4 sekundes). Tikslingai skirtingu ritmu eina, apeina arba peržengia kliūtis, eina plačia (25–30 cm) linija. Bėga keisdamas kryptį, greitį, neprarasdamas pusiausvyros. Laikydamasis lipa ir nulipa laiptais pakaitiniu žingsniu. Nušoka nuo laiptelio, atsispirdamas abiem kojomis 1–2 kartus pašoka nuo žemės, peršoka liniją. Meta ir gauda kamuolį abiem rankomis, spiria kamuolį stovėdamas.

		Derina akies ir rankos, abiejų rankų, rankų ir kojų judesius: veria ant virvutės dideles sagas, užsega lipdukais batus, ridena kamuolį abiem rankomis arba pakaitomis dešine ir kaire ranka.
3–6 metai	4-asis žingsnis	Stovėdamas pasistiebia, atsistoja ant kulnų, pastovi ant vienos kojos (4–5 sekundes). Eina ant pirštų galų, eina siaura (5 cm) linija, nesilaikydamas lipa laiptais aukštyn ir žemyn. Bėga, didindamas ir mažindamas tempą, šokinėja abiem ir ant vienos kojos. Mina ir vairuoja triratuką, balansinį dviratį. Žaisdamas judriuosius žaidimus bando derinti judesius poroje ir grupėje. Dažniausiai taisyklingai laiko rašiklį, gana tiksliai atlieka judesius plaštaka ir pirštais bei ranka. Ištiestomis rankomis pagauna didelį kamuolį. Atkerpa žirkėmis popieriaus juostelę, atsega ir užsega sagas, atitraukia ir užtraukia užtrauktuką, įpila vandens į piltuvėlį.
	5-asis žingsnis	Eina pakaitiniu ir pristatomuoju žingsniu, aukštai keldamas kelius. Bėgioja vingiais, išsisukinėdamas, bėga ant pirštų galų. Šokinėja nuo vienos kojos ant kitos, šokinėja judėdamas pirmyn. Lipa kopėtėlėmis. Meta kamuolį iš įvairių padėčių, pagauna jį sulenkdamas rankas per alkūnes. Spiria kamuolį iš įvairių padėčių, į taikinį. Stengiasi sėdėti, stovėti, vaikščioti taisyklingai. Bando atpažinti ženklus, kurie rodo, kad jo kūnui reikia poilsio ar judėjimo. Pieštuką ir žirkles laiko taisyklingai. Tiksliai atlieka sudėtingesnius judesius su smulkiais daiktais. Pastato aukštą statinį, išlaikantį pusiausvyrą.
	6-asis žingsnis	Ištvermingas, bėga ilgesnius atstumus. Bėga pristatomuoju ar pakaitiniu žingsniu. Šoka į tolį, į aukštį. Žaisdamas laisvai koordinuotai juda, orientuojasi erdvėje. Dažniausiai vaikščioja, stovi, sėdi taisyklingai. Atpažįsta akivaizdžius ženklus, kurie rodo, kad jo kūnui reikia poilsio ar judėjimo. Veiksmus su smulkiais daiktais atlieka vikriai, tiksliai ir kruopščiai. Tiksliai valdo pieštuką ir žirkles ką nors piešdamas, kirpdamas. Kuria įvairias konstrukcijas, sudėtingus statinius.

16. Pasiekimų sritis – emocijų suvokimas ir raiška:

16.1. Vertybinė nuostata. Domisi savo ir kitų emocijomis bei jausmais.

16.2. Esminiai gebėjimai. Atpažįsta, atliepia, įvardija, aptaria savo ir kitų emocijas ar jausmus, jų priežastis, įprastose ramiose situacijose emocijas ir jausmus išreiškia tinkamais, kitiems priimtinais būdais, žodžiais ir elgesiu atliepia kito jausmus.

16.3. Pasiekimų srities dėmenys:

16.3.1. savo jausmų raiška, suvokimas ir pavadinimas;

16.3.2. kitų žmonių jausmų atpažinimas ir tinkamas reagavimas į juos;

16.3.3. savo ir kitų žmonių jausmų apmąstymas.

16.4. Vaiko pasiekimų ūgtis emocijų suvokimo ir raiškos pasiekimų srityje:

16.4. Vaiko pasiekimų ūgtis emocijų suvokimo ir raiškos pasiekimų srityje:

Vaiko metai	Pasiekimų žingsniai	Pasiekimai
0–3 metai	1-asis žingsnis	Mimika, kūno judesiais ir garsais išreiškia džiaugsmą, liūdesį, baimę, pyktį. Patiria išsiskyrimo su tėvais nerimą ir džiaugsmą jiems sugrįžus. Išreiškia nerimą, pamatęs nepažįstamą žmogų.
		Atspindi suaugusiojo ar kito vaiko emocijų raišką (šypsosi, jei juokiasi kitas; nusimena, jei kitas verkia).
	2-asis žingsnis	Džiaugsmą, liūdesį, baimę, pyktį reiškia skirtingu intensyvumu; būdinga greita nuotaikų kaita.
		Reaguoja į kito vaiko ar suaugusiojo džiaugsmo, liūdesio, pykčio emocijų išraiškas.
	3-iasis žingsnis	Pradedą atpažinti, ką jaučia, turi savus emocijų ir jausmų raiškos būdus, pradedą vartoti emocijų pavadinimus.
4–6 metai	4-asis žingsnis	Domisi kito vaiko ar suaugusiojo įvairių emocijų ir jausmų raiška, pastebi aiškiai reiškiamas emocijas, į jas skirtingai reaguoja (pasitraukia šalin, jei kitas piktas; glosto, jei kitas nuliūdęs).
		Pradedą suprasti, kad skirtingose situacijose (per gimimo dieną, susipykus su draugu) jaučia skirtingas emocijas, jas pavadina, išreiškia mimika, balsu, judesiu, vaizdu.
		Atpažįsta kitų emocijas ir jausmus pagal veido išraišką, elgesį, veiksmus, jas atliepia, imituoja vaidmenų žaidimuose.
	5-asis žingsnis	Pradedą suprasti, kad jo ir kitų emocijos toje pačioje situacijoje gali skirtis (jam linksma, o kitam tuo pat metu liūdna).
		Atpažįsta ir pavadina savo emocijas bei jausmus, įvardija situacijas, kuriose jie kilo. Emocijas ir jausmus dažniausiai išreiškia sau ir kitiems priimtinais būdais.
		Atpažįsta ir komentuoja kitų emocijas, jausmus ir situacijas, kuriose jie kyla, pradedą suprasti, kad kai kurie veiksmai ir žodžiai gali žėisti kitų jausmus.
		Pradedą įvairiais būdais (žodžiu, piešiniu ar kt.) komunikuoti apie jausmus su kitais.
	6-asis žingsnis	Apibūdina savo emocijas ir jausmus, skirtingus jų raiškos būdus, pakomentuoja emocijas ir jausmus sukėlusias situacijas bei priežastis.
		Gana tiksliai iš veido mimikos, balso, kūno pozos nustato ir pasako, kaip jaučiasi kitas; pastebi nuskriaustą, nusiminusį ir dažniausiai geranoriškai stengiasi jam padėti.
		Pradedą kalbėtis apie tai, kaip jaučiasi ir išreiškia jausmus, kokie emocijų ir jausmų raiškos būdai yra tinkami, kas gali padėti pasijusti geriau, jei esi nusiminęs, piktas.

17. Pasiekimų sritis – savireguliacija ir savikontrolė:

17.1. Vertybinė nuostata. Nusiteikęs valdyti dėmesį, emocijų raišką ir elgesį.

17.2. Esminiai gebėjimai. Sutelkia dėmesį ir pastangas veiklai, dažniausiai laikosi tvarkos ir susitarimų, bendraudamas su kitais elgiasi mandagiai, stengiasi kontroliuoti savo žodžius ir veiksmus, įsiaudrinęs geba nusiraminti.

17.3. Pasiekimų srities dėmenys:

17.3.1. gebėjimas nusiraminti, atsipalaiduoti;

17.3.2. savo dėmesio, jausmų raiškos ir elgesio valdymas;

17.3.3. gebėjimas laikytis susitarimų, taisyklių.

17.4. Vaiko pasiekimų ūgtis savireguliacijos ir savikontrolės pasiekimų srityje:

Vaiko metai	Pasiekimų žingsniai	Pasiekimai
0–3 metai	1-asis žingsnis	Gerau jaučiasi įprastoje saugioje aplinkoje. Nusiramina prigludžiamas, kalbinamas, nešiojamas, klausydamas raminančio dainavimo.
		Trumpam sutelkia dėmesį į suaugusįjį, prie kurio yra prisirišęs, tapatinasi su jo veido išraiška, balso intonacijomis.
	2-asis žingsnis	Išsigandęs, užsigavęs, išalkęs, pavargęs nusiramina suaugusiojo kalbinamas, glaudžiamas, maitinamas, migdomas. Pats ieško nusiramimo: apsikabina minkštą žaislą, kviečia jam artimą suaugusįjį, ropščiasi ant kelių.
		Pradedą valdyti savo dėmesį, emocijų raišką ir veiksmus, reaguodamas į juo besirūpinančio suaugusiojo veido išraišką, balso intonaciją, žodžius.
	3-iasis žingsnis	Yra ramus ir rodo pasitenkinimą kasdiene tvarka bei ritualais. Jeigu kas nepatinka, nueina šalin, atsisako bendros veiklos, ieško suaugusiojo pagalbos. Žaisdamas kalba su savimi, kad sutelktų dėmesį, kontroliuotų veiksmus.
		Padedamas suaugusiojo įprastose kasdienėse situacijose valdo savo emocijų raišką ir elgesį.
4–6 metai	4-asis žingsnis	Pradedą laikytis jam suprantamų suaugusiojo prašymų ir bendrų susitarimų.
		Nusiramina kalbėdamas apie tai, kas jį įskaudino, supykde, nuvylė, kai jaučia suaugusiojo palaikymą ir girdi komentarus.
		Trumpam tikslingai sutelkia dėmesį ir pastangas siekdamas įgyvendinti ketinimą. Įprastose kasdienėse situacijose pradeda susilaikyti nuo impulsyvių veiksmų, galinčių išprovokuoti nesutarimus, pakenkti kitiems. Paklaustas pasako galimas istorijų, pasakų ir kitų veikėjų netinkamo elgesio pasekmes.
	5-asis žingsnis	Primenant ir sekdamas suaugusiojo bei kitų vaikų pavyzdžiu laikosi grupėje numatytos tvarkos, susitarimų ir taisyklių.
		Nusiramina, atsipalaiduoja, išėjęs iš įtampą keliančios situacijos, pabuvęs vienas, klausydamasis ramios muzikos, žaisdamas ar kalbėdamasis su kitais.
		Žaisdamas ir atlikdamas sudominusią veiklą, geba sutelkti dėmesį ir pastangas, ištvermę, slopinti impulsyvius veiksmus. Ramioje situacijoje konfliktą sprendžia žodžiais, o ne veiksmais, siūlo kelis sprendimo būdus, numatydamas jų pasekmes.
	6-asis	Nesunkiai laikosi grupėje numatytos tvarkos, susitarimų ir taisyklių, supranta lūkesčius savo elgesiui grupėje ir kitoje aplinkoje (per išvykas), pats primena kitiems tinkamo elgesio taisykles.
		Pats taiko įvairius nusiramimo, atsipalaidavimo būdus, siūlo juos kitiems.

	žingsnis	Siekdamas tikslo, geba atidėti kai kurių norų patenkinimą. Bando susilaikyti nuo netinkamo elgesio provokuojančiose situacijose jas ignoruodamas; vienas ir kartu su kitais ieško taikių išeičių, kad neskaudintų kitų. Stengiasi suvaldyti savo pyktį, įniršį.
		Supranta susitarimų, taisyklių prasmę bei naudingumą ir dažniausiai savarankiškai jų laikosi. Lengvai priima dienos ritmo pasikeitimus.

18. Pasiekimų sritis – savivoka ir savigarba:

18.1. Vertybinė nuostata. Pasitiki savimi ir savo gebėjimais, gerbia save ir kitus.

18.2. Esminiai gebėjimai. Pažįsta savo kūną, pasako, kad yra berniukas (mergaitė), supranta savo augimą ir gebėjimų tobulėjimą, prisistato kitam, komentuoja, kuo domisi, kas patinka (nepatinka), supranta ir gina savo bei kitų teises būti ir žaisti kartu, priskiria save savo šeimai, grupei, įstaigos bendruomenei, žino savo tautybę, tėvynę.

18.3. Pasiekimų srities dėmenys:

18.3.1. savo kūno pažinimas;

18.3.2. asmeninio tapatumo jausmas ir teigiamas savęs vertinimas;

18.3.3. bendrystės su šeima ir grupe jausmas;

18.3.4. kalbinio, tautinio ir pilietinio tapatumo jausmas.

18.4. Vaiko pasiekimų ūgtis savivokos ir savigarbos pasiekimų srityje:

Vaiko metai	Pasiekimų žingsniai	Pasiekimai
0–3 metai	1-asis žingsnis	Pradeda jausti savo kūną – apžiūrinėja, tyrinėja savo rankas, kojas, stebi jų judesius.
		Šypsodamasis, guguodamas, gestikuluodamas reaguoja į savo vardą.
		Reaguoja į artimų žmonių rodomą dėmesį ir akių kontaktą, veido išraišką, balsu, gestais palaiko su jais ryšį.
		Teigiamai reaguoja į artimoje aplinkoje įprastus žaidimus, daineles gimtąja ir kitomis kalbomis.
	2-asis žingsnis	Atpažįsta save neseniai darytose nuotraukose, savo atvaizdą veidrodyje, paprašytas parodo ar pavadina kelias kūno dalis.
		Supranta, ką ir kaip gali padaryti pats, džiaugiasi didėjančiomis savo galimybėmis judėti, atlikti veiksmus, kalbėti. Išreiškia savo norus, turi mėgstamus žaislus, drabužius, veiklas.
		Rodo prierašumą prie tėvų, pasitikėjimą juo besirūpinančiais suaugusiaisiais grupėje. Domisi kitais vaikais.
		Trumpam sutelkia dėmesį ir įsitraukia į etnokultūrinius žaidimus, kalendorines šventes, renginius, klausosi tautosakos kūrinų.
	3-iasis žingsnis	Eksperimentuoja kūno judesiais ir pojūčiais, pavadina 5–6 kūno ir veido dalis, parodo ar pasako, kiek jam metų.
		Pasako savo vardą ir kas jis yra – berniukas ar mergaitė. Apie save kalba pirmuoju asmeniu, pasako, ką daro, ką turi. Siekia savarankiškumo: „aš pats“.
		Patogiai jaučiasi įprastoje grupės aplinkoje su pažįstamais suaugusiaisiais ir vaikais. Domisi kitų vaikų žaidimais ir grupės veiklomis.
		Suaugusiojo skatinamas domisi supančios kultūrinės aplinkos simboliais. Teigiamai reaguoja į kita kalba kalbančius vaikus, suaugusiuosius ir grupėje apsilankančius svečius.

4–6 metai	4-asis žingsnis	Pavaizduoja ar pakomentuoja kai kurias fizines savo kūno savybes: akių, plaukų spalvą, pėdos dydį. Pastebi vieną kitą savo ir kitų vaikų išvaizdos panašumą ar skirtumą. Pradeda domėtis, kas yra kūno viduje.
		Supranta ir pasako, kaip jaučiasi, ko nori jis pats ir kaip jaučiasi, ko nori kitas asmuo. Jaučiasi patenkintas savimi.
		Piešia ar kitaip vaizduoja savo šeimą, kalba apie jos narius, save supranta kaip šeimos narį. Įsitraukia į bendrus žaidimus ir grupės veiklas, prisideda prie jų plėtojimo.
		Supranta, kai kiti vaikai ar suaugusieji šneka kita kalba nei jis. Dalinasi savo artimosios kultūrinės aplinkos buities, veiklų ir renginių patirtimi su kitais vaikais ir mokytojais, domisi kitų kultūrų simboliais. Mėgaujasi atsakomybe už nedidelių užduočių atlikimą, reiškia nuomonę jam aktualiais klausimais.
	5-asis žingsnis	Tyrinėja, ką gali ir ko negali kūnas, pradeda jausti asmeninę ir bendrą erdvę. Aiškinasi, kam reikalingos, ką daro vidinės kūno sistemos (atramos ir judėjimo, virškinimo, kvėpavimo ar kt.).
		Supranta, kad jis buvo, yra ir visada bus tas pats asmuo: atpažįsta save kūdikystės nuotraukose, pasako, kuo bus ar norėtų būti suaugęs.
		Jaučiasi esąs šeimos narys: kalba apie šeimą, išvardija jos narius, pasako savo pavardę. Jaučiasi esąs vaikų grupės narys: kalba apie grupės draugus, pasakoja apie grupės gyvenimą.
		Pasako, kokia yra jo gimtoji kalba, aiškina, ką žino ir supranta apie savo šalies kalbą, kultūrą, samprotauja, kuo ji skiriasi nuo kitų jam žinomų šalių kalbos ir kultūros. Vaizduoja ir naudoja savo šalies simbolius.
	6-asis žingsnis	Išbando naujus būdus tyrinėti savo kūno augimą. Dalinasi stebiniais apie vidinių kūno sistemų veiklos išorinius ženklus (iškvėpiamas oras, širdies plakimas ir kt.).
		Teigiamai vertina savo savybes ir gebėjimus, žaisdamas tyrinėja galimus socialinius savo vaidmenis.
		Dalyvauja šeimos, grupės ir mokyklos bendruomenės veiklose. Prisideda prie šeimoje, grupėje ar mokykloje priimamų sprendimų.
		Pasako savo tautybę, šalį, kurioje gyvena, žino savo namų adresą. Tyrinėja savo šalies ir kitų jam įdomių šalių simbolius, kalbą, žemėlapius, žmonių gyvenimo būdą, supranta, kad visi žmonės yra lygūs, pasako keletą šalių panašumų ir skirtumų. Domisi ir dažniausiai laikosi šeimos, grupės, mokyklos, vietinės bendruomenės vertybių ir jam suprantamų pareigų bei teisių.

19. Pasiekimų sritis – santykiai su suaugusiais ir bendraamžiais:

19.1. Vertybinė nuostata. Nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su suaugusiais ir bendraamžiais.

19.2. Esminiai gebėjimai. Pasitiki mokytojais, juos gerbia, ramiai jaučiasi su jais kasdienėje ir neįprastoje aplinkoje, iš jų mokosi, drąsiai dalinasi savo mintimis, žino, kaip elgtis su nepažįstamais suaugusiais. Geranoriškai elgiasi su bendraamžiais, natūraliai priima kitų skirtumus, draugauja bent su vienu vaiku, supranta savo žodžių ir veiksmų pasekmes sau ir kitiems.

19.3. Pasiekimų srities dėmenys:

19.3.1. gebėjimas užmegzti ir palaikyti geranoriškus, pagarbius santykius su suaugusiais ir kitais vaikais;

19.3.2. gebėjimas bendrauti, mokymasis bendradarbiauti;

19.3.3. gebėjimas atpažinti ir pripažinti savo ir kitų panašumus bei skirtumus;

19.3.4. gebėjimas prisidėti prie grupės gerovės kūrimo.

19.4. Vaiko pasiekimų ūgtis santykių su suaugusiais ir bendraamžiais pasiekimų srityje:

Vaiko metai	Pasiekimų žingsniai	Pasiekimai
0–3 metai	1-asis žingsnis	Atpažįsta ir džiaugiasi pamatęs juo besirūpinantį suaugusįjį, mėgsta apkabinimus, įsitraukia į bendravimą, kasdienę rutiną ir žaidimus. Domisi kitais vaikais, mėgdžioja jų veido išraišką, veiksmus.
		Žvilgsniu, mimika, balsu, gestais inicijuoja bendravimą su suaugusiuoju ar vaiku, parodo, kuo domisi. Seka suaugusiojo žvilgsnį, veido mimiką, gestus, žodžius, aptikdamas jo rodomus aplinkos objektus bei reiškinius, dalindamasis emocijomis ir nuostaba.
	2-asis žingsnis	Akivaizdžiai parodo prierašumą juo besirūpinančiam suaugusiajam. Skiria nepažįstamus žmones nuo juo besirūpinančio suaugusiojo. Stengiasi patraukti kitų vaikų dėmesį šypsena, balsu, judesiais, geranoriškais veiksmais.
		Stebi ir mėgdžioja suaugusiojo veido išraišką, žodžius, veiksmus; kartoja savo veiksmus, kurie sulaukia suaugusiojo palaikymo; vykdo jam suprantamus suaugusiojo prašymus, prireikus kreipiasi į jį pagalbos; pats inicijuoja bendravimą su suaugusiuoju. Mėgsta žaisti greta kito vaiko, stebi, kaip šis mėgdžioja jo kalbėjimą, judesius, veiksmus, ir pats jį mėgdžioja.
	3-iasis žingsnis	Drąsiai išbando ką nors nauja, ramiai stebi nepažįstamus žmones, kai šalia yra juo besirūpinantis suaugusysis. Ieško bendraamžių draugijos.
		Siekia veikti savarankiškai, tikisi savo iniciatyvų palaikymo, pagyrimo. Mėgdžioja, tačiau žaidime savaip pertvarko suaugusiųjų veiksmus, žodžius, intonacijas. Trumpam įsitraukia į bendrą žaidimą, pakaitomis su kitu vaiku žaidžia tuo pačiu žaislu. Pradeda suprasti, kuris daiktas yra jo, kuris – kito, o kuriuo naudojamas bendrai.
4–6 metai	4-asis žingsnis	Lengvai atsiskiria nuo tėvų ar globėjų, rodo pasitikėjimą mokytojais ir jų padėjėjais: klausia, tariasi, guodžiasi. Kalbasi, įsitraukia į veiklą su nepažįstamais žmonėmis, kai šalia yra mokytojas. Turi vieną ar kelis kurį laiką nesikeičiančius žaidimų ir bendrų veiklų partnerius.
		Įsitraukia į suaugusiojo pasiūlytas bendras veiklas ir jas plėtoja, pats inicijuoja pokalbius ir bendras veiklas su suaugusiuoju. Geba žaisti, atlikti bendrą veiklą poroje, kelių vaikų grupelėje, siūlo ir priima idėjas, derina norus ir veiksmus, sprendžia nesutarimus. Padedant mokytojui palaikia savo eilės, dalinasi žaislais, priima kompromisinį pasiūlymą.
		Veikdamas kartu su kitais pastebi vieną kitą akivaizdų savo ir kito (vaiko, suaugusiojo) išvaizdos, pomėgių, kalbos panašumą ar skirtumą ir skirtingais būdais tai parodo.
		Prisideda prie grupės taisyklių kūrimo.
	5-asis žingsnis	Drąsiai bendrauja su mažiau pažįstamais ar nepažįstamais žmonėmis grupėje, salėje ar kieme. Turi draugą arba kelis nuolatinius žaidimų partnerius, sėkmingai įsitraukia į didesnės vaikų grupės veiklą.
		Tikrina suaugusiojo išsakytas leistino elgesio ribas – atsiklausia, derasi, tariasi. Geranoriškai veikia kartu su kitais vaikais, drauge siekia to paties tikslo, priima bendrus sprendimus; skolina, keičiasi, dalinasi priemonėmis ir žaislais, ruošia ir kitiems dovanoja gimtadienio dovanas. Noriai ką nors veikia su vaikais iš kitos socialinės, kalbinės, kultūrinės aplinkos. Pats ar kartu su kitais randa nesutarimo, konflikto sprendimo būdus arba prašo suaugusiojo pagalbos.
		Veikdamas kartu su kitais pastebi ir pasako keletą savo ir kitų vaikų ar suaugusiųjų asmeninių savybių, interesų, gebėjimų panašumų bei skirtumų.

		Stengiasi atlikti mažus įsipareigojimus grupei, dėl kurių susitariama. Stengiasi elgtis vadovaudamasis įgytu supratimu apie savo ir kitų teises bei pareigas grupėje.
6-asis žingsnis		Stengiasi geranoriškai, pagarbiai, mandagiai bendrauti su pažįstamais ir nepažįstamais suaugusiaisiais bei vaikais. Palaiko ilgalaikę draugystę mažiausiai su vienu vaiku.
		Supranta, koks elgesys yra priimtinas ar nepriimtinas kitiems ir kodėl. Rodo iniciatyvą susikalbėti ir bendradarbiauti su kitais. Kasdienėse situacijose bando tinkamu būdu išsakyti priešingą nei suaugusiojo ar kito vaiko nuomonę, aiškinasi, tariasi. Pradeda tarpininkauti kitiems vaikams, jiems sprendžiant tarpusavio nesutarimus.
		Domisi socialiniais ir kultūriniais skirtumais tarp vaikų, jų šeimų ir natūraliai juos priima. Parodo supratimą ir pagarbą kitokiai išvaizdai, kitokiam požiūriui, kitai kultūrai.
		Supranta, kad gyvendamas grupėje turi susitarti dėl visiems priimtino elgesio. Suvokia savo veiksmų akivaizdžias pasekmes sau, kitiems ir visai grupei.

20. Pasiekimų sritis – aplinkos pažinimas:

20.1. Vertybinė nuostata. Nori pažinti ir suprasti aplinkinį pasaulį, džiaugiasi sužinojęs ką nors nauja.

20.2. Esminiai gebėjimai. Pažįsta jam suprantamus socialinius, kultūrinius ir gamtos objektus bei reiškinius, juos įvardija ir apibūdina, žinojimą pritaikydamas žaidimuose ir kitose veiklose.

20.3. Pasiekimų srities dėmenys:

20.3.1. gebėjimas pažinti socialinę ir kultūrinę aplinką;

20.3.2. gebėjimas pažinti gamtinę aplinką;

20.3.3. pagarbūs santykis su gyvybe ir aplinka.

20.4. Vaiko pasiekimų ūgtis aplinkos pažinimo pasiekimų srityje:

Vaiko metai	Pasiekimų žingsniai	Pasiekimai
0–3 metai	1-asis žingsnis	Veido išraiška, mimika, gestais, garsais reaguoja į artimiausioje aplinkoje esančius žmones ir daiktus.
		Atkreipia dėmesį į artimiausioje aplinkoje esančius gyvosios gamtos objektus.
		Emocijomis reaguoja į gamtos objektus ir žmogaus sukurtus daiktus bei reiškinius (garsus, vaizdus, skonius).
	2-asis žingsnis	Stebi ir atpažįsta artimiausią savo aplinką, orientuojasi namų ir grupės aplinkoje. Pažįsta ir pavadina kai kuriuos žmones, jų veiksmus, aplinkoje esančius daiktus, jų atvaizdus. Žino kai kurių buitinių (šukos, šaukštas) ir kultūrinių (būgnai, knyga) daiktų paskirtį ir jais naudojami.
		Pažįsta ir pavadina („savo kalba“, garsažodžiu ar tikslu pavadinimu) kai kuriuos gyvūnus, augalus, jų atvaizdus ir gamtos reiškinius (lietus, vėjas).
		Parodo patinkantį augalą, gyvūną, kultūrinės aplinkos daiktą.
	3-iasis žingsnis	Atpažįsta ir reaguoja į netolimoje praeityje vykusius šeimos ar grupės įvykius, užfiksuotus nuotraukose, įrašuose ir kt. Natūraliai įsitraukdamas į kasdienes, rutininius įvykius ir veiklas, parodo, kad žino paros dalių seką ir jaučia veiklų trukmę (vyko ilgai ar trumpai).

		Pažįsta daugiau artimiausioje aplinkoje esančių augalų, gyvūnų, pradeda vartoti tikslūs jų pavadinimus. Dalyvauja prižiūrint augalus. Atpažįsta rečiau pasitaikančius gamtos reiškinius (vaivorykštė, perkūnija). Turėdamas galimybę, renkasi būti patinkančioje gamtinėje, socialinėje, kultūrinėje aplinkoje, džiaugiasi ten esančiais objektais.
4–6 metai	4-asis žingsnis	Parodo, kad supranta, kurie kultūriniai vaizdai, garsai, judesiai, skoniai, kvapai ar pasakojimai yra iš kitos nei jo paties kultūra. Pažįsta gyvenamosios vietovės objektus ir vietas, pastebi jų pasikeitimus. Pasako miesto (kaimo), kuriame gyvena, pavadinimą. Įsitraukia į veiklas, puoselėjančias šeimos ir liaudies tradicijas. Įvardija paros dalis, sieja jas su savo gyvenimo ritmu. Atpažįsta ir pavadina kelis dažniausiai stebėtus gyvūnus, augalus, grybus, negyvosios gamtos objektus (upė, akmuo), reiškinius (pūga, saulėlydis), nusakoma akivaizdžius jų požymius. Pasako metų laikų pavadinimus, samprotauja, kas būdinga metų laikams. Stengiasi saugoti socialinės, kultūrinės ir gamtinės aplinkos objektus. Bando rūšiuoti atliekas, tausoti medžiagas, išteklius (išjungia šviesą). Gamtos, kultūros grožį ir įvairovę stengiasi išreikšti savo kūryboje.
		Vaizduoja, pasakoja apie savo šeimą, jos buitinę, tradicijas, domisi, kuo tos tradicijos skiriasi nuo kai kurių kitų kultūrų. Pristato savo gimtąjį miestą ar gyvenvietę, kelis žinomus objektus ir vietas, gatvę, kurioje gyvena, kurioje yra jo ugdymo įstaiga. Iš savo grupės gali savarankiškai nueiti į kitas ugdymo įstaigas erdves (salę, dailės studiją). Pradeda suvokti praeitį, dabartį, ateitį: pasako, ką veikė vakar, ką veikia šiandien, ką veiks rytoj; sudėlioja dienos ar ilgesnio laikotarpio įvykius chronologine seka. Atpažįsta ir pavadina ne tik stebėtus vietinius, bet ir kai kuriuos tolimųjų kraštų augalus ir gyvūnus, samprotauja apie jų gyvenimo būdą ir buveines. Paaikškina, kaip daržoves, vaisius ir kitas gamtos gėrybes vartoti maistui. Stebėdamas ar prižiūrėdamas augalus ar gyvūnus, komentuoja jų pokyčius. Fiksuodamas gamtinių objektų stebinius, įžvelgia kai kuriuos akivaizdžius objektams būdingus požymius. Pažįsta keletą dangaus kūnų, gamtos reiškinių, kurių negali ar kuriuos pavojinga stebėti iš arti (ugnikalnių išsiveržimas, viesulas, žvaigždės). Eilės tvarka išvardija metų laikus, pasako, kaip skirtingais metų laikais gyvena kai kurie gyvūnai, augalai. Rodo pagarbą gyvajai ir negyvajai aplinkai, kultūros reiškiniams ir objektams, supranta, kad jo elgesys gali paveikti gamtinę ir kultūrinę aplinką, stengiasi prisiimti atsakomybę už jų išsaugojimą. Savo kūryboje vaizduoja asmeninį emocinį santykį su gamtos ir kultūros objektais.
	6-asis žingsnis	Pasako savo šalies ir sostinės pavadinimą. Papasakoja apie tradicines šventes, jas palygina su kai kuriomis kitų tautų šventėmis. Skiria ir pavadina suaugusių šeimos narių ir kitas dominančias profesijas, pasakoja, ką dirba aptariamų profesijų atstovai, kokia jų sukuriama daiktų ir paslaugų vertė, kaip vyksta jų mainai. Samprotauja apie tai, kaip žmonės gyveno, ką dirbo seniau, kokie daiktai buvo naudojami, kaip jie pasikeitė, kaip atrodo dabar. Vartoja savaitės dienų pavadinimus, žodžius praeičiai, dabarčiai, ateičiai apibūdinti. Įžvelgia gyvūnų ir augalų kai kuriuos panašumus ir skirtumus, pagal kuriuos juos grupuoja. Dalinasi savo žiniomis apie tai, kur gyvena ir kuo minta gyvūnai, kur kokie augalai, grybai auga, kokių sąlygų jiems reikia. Pradeda suprasti Žemės, Saulės, Mėnulio ir kitų dangaus kūnų ryšius. Įžvelgia, kaip keičiasi kai kurių gyvūnų ir augalų gyvenimas skirtingais metų laikais.

		Jaučiasi atsakingas už socialinę, kultūrinę ir gamtinę aplinką bei jos ateitį: apmąsto ir siūlo būdus, kaip ją rūpintis, prižiūrėti, puošti. Paaiškina, kodėl išteklius reikia tausoti. Tyrinėdamas savo šalies ir nutolusių vietovių gyvenamąsias sąlygas, samprotuoja apie žmogus ir gamtos ryšį. Pradedą jausti prierašumą artimiausiai socialinei, kultūrinei ir gamtinei aplinkai, išreikšdamas jį veikloje ir kūryboje.
--	--	---

21. Pasiekimų sritis – matematinis mąstymas:

21.1. Vertybinė nuostata. Nusiteikęs pažinti pasaulį jam suprantamais matematiniais būdais.

21.2. Esminiai gebėjimai. Atranda skaičių ir figūrų pasaulį, plėtoja supratimą ir kalbą apie skaičiavimo ir matavimo būdus, jų taikymą aplinkai pažinti, problemoms spręsti, geba išreikšti pastebėjimus apie objektų kiekį, formą, dydį, seką, vietą ir judėjimo kryptį.

21.3. Pasiekimų srities dėmenys:

21.3.1. skaičiaus pajauta, samprotavimai apie kiekį ir duomenis;

21.3.2. mato pajauta ir išmatuojamų dydžių palyginimas;

21.3.3. geometrinių modelių pažinimas;

21.3.4. vietos ir krypties apibūdinimas, sekų tyrinėjimas.

21.4. Vaiko pasiekimų ūgtis matematinio mąstymo pasiekimų srityje:

Vaiko metai	Pasiekimų žingsniai	Pasiekimai
0–3 metai	1-asis žingsnis	Sugriebia daiktą, jį meta (paleidžia), siekia kito daikto, naudoja kūno kalbą (gestus, mimiką) parodydamas, kad supranta, ką reiškia „yra“ („nėra“), „dar“, „taip“ („ne“).
		Stebi įvairius objektus, deda vieną daiktą ant kito.
		Susidomi, matydamas formą, dydžiu ar spalva išsiskiriantį daiktą.
		Emocingai reaguoja į pasikartojančius garsus, judesius.
	2-asis žingsnis	Supranta, kad žodžiai „vienas“, „du“, „trys“ siejami su atitinkamu daiktų kiekiu. Į klausimą „Kiek..?“ atsako „vienas“, „du“ arba „mažai“, didesnę nei dviejų daiktų kiekį įvardija žodžiu „daug“.
		Mažesnius objektus įdeda į didesnius, surikiuoja du tris daiktus pagal ilgumą ar stambumą į vieną eilę.
		Daugeliu atvejų suranda tokios pačios formos, dydžio ar spalvos objektą, supranta, ką reiškia „toks pat“, „kitoks“.
	3-iasis žingsnis	Supranta bent keturis žodžius, kuriais mokytojas apibūdina paties vaiko ar objekto judėjimą erdvėje (pvz., įeiti (išeiti), pažiūrėti į viršų (žemyn), įdėti (išimti) ir pan.).
		Nuosekliai įvardija skaičius 1, 2, 3, atpažįsta ir susieja įvairias „matomų skaičių“ išraiškas (rankos pirštai, taškai, brūkšneliai), paduoda tiek daiktų, kiek prašoma. Supranta, ką reiškia būti pirmam, antram.
		Palygina du daiktus, besiskiriančius tik ilgiu, mase ar tūriu, veikdamas (suartindamas, pakilnodamas, pilstydamas vandenį ar smėlį). Parodo, kuris iš dviejų daiktų yra ilgas – trumpas, sunkus – lengvas, pilnas – tuščias ir pan.
		Surikiuoja kelių objektų rinkinį pagal ilgumą ar stambumą į vieną eilę.
		Tapatina, atrenka kelis daiktus (jų vaizdus) pagal spalvą, formą, dydį.
		Kopijuoja dviejų elementų seką (vaizdines, garsines, judesio).

4–6 metai	4-asis žingsnis	Nuosekliai įvardija skaičius 1, 2, 3, 4, 5, atpažįsta atitinkamus skaitmenis. Skaičiuoja daiktus, jų kiekį susieja su skaičiumi. Žymi, skaičiuoja stebimus objektus, padedamas mokytojo radinius pateikia grafine išraiška (lentelė, piktograma). Palygindamas kiekius, taiko atitikimo arba nuoseklaus skaičiavimo strategijas, supranta, ką reiškia „vienu daugiau“ („mažiau“), „tiek pat“ („lygu“).
		Atrenka vienodo ilgio, aukščio, pločio, tūrio daiktus. Dažniausiai taiko tiesioginį palyginimą. Dydžių skirtumams apibūdinti pradeda vartoti aukštesniojo laipsnio būdvardžius (ilgesnis, trumpesnis ir pan.).
		Parodo, kurie artimoje aplinkoje esantys daiktai savo forma primena skritulį, kvadratą, rutulį ar kubą. Pagal vieną savybę (požymį) klasifikuoja ir rūšiuoja dviem požymiais besiskiriančių objektų rinkinius.
		Kasdienėse veiklose pradeda vartoti žodžius: pirmyn – atgal, kairėn – dešinėn, aukštyn – žemyn. Nupiešia paprastą planą, kuriame atvaizduoja 2–3 matomus daiktus. Atpažįsta dviejų pasikartojančių elementų seką, ją nukopijuoja, pratęsia 1–2 elementais iš bet kurios pusės.
	5-asis žingsnis	Nuosekliai įvardija skaičius nuo 0 iki 9, juos parašo skaitmenimis, susieja su daiktų skaičiumi. Palygina rinkinių iki 5 daiktų kiekviename kiekius, atlieka sudėties ir atimties veiksmus 5-ių ribose, 4 ar 5 daiktų rinkinį išskaido į dvi grupes daugiau nei vienu būdu (0 ir 4, 1 ir 3 ar 2 ir 2).
		Kai dydžių negalima palyginti tiesiogiai, pasitelkia trečią daiktą (sutartinį matą). Kelių dydžių skirtumams apibūdinti pradeda vartoti aukštesniojo ir aukščiausiojo laipsnio būdvardžius (ilgesnis, ilgiausias ir pan.). Nematoduodamas gali pasakyti, kuris iš dviejų pažįstamų objektų sunkesnis, aukštesnis.
		Atpažįsta skritulį, kvadratą, trikampį, kubą, rutulį, bando šias figūras apibūdinti, palyginti. Susieja trimatę figūrą su jos atvaizdu plokštumoje.
		Popieriaus lape atvaizduoja kelių matomų daiktų išdėstymą, apibūdina jų vietą, padėtį vienas kito atžvilgiu. Juda žodžiu nusakyta ar rodyklėmis pažymėta kryptimi. Atranda dviejų pasikartojančių elementų grupę sekoje, sukuria tokio paties modelio seką iš kitų elementų.
	6-asis žingsnis	Nuosekliai įvardija skaičius nuo 0 iki 10, juos parašo skaitmenimis. Paduoda tikslų daiktų skaičių, kai jų yra daugiau nei 5; pasako, kiek jų yra daugiau už 5 ir kelių trūksta iki 10. Atlieka sudėties ir atimties veiksmus 7-ių ribose. Žymi, skaičiuoja, vaizduoja duomenis, naudojami grafiniais jų vaizdais sprendamas problemas. Kalbėdamas apie ateities įvykius, pradeda vartoti žodžius: būtinai, tikrai įvyks; gali būti, įmanoma, kad įvyks; taip negali būti, niekada neįvyks.
		Palygina du tris mažai besiskiriančius išmatuojamus dydžius, randa žodžių nedideliu jų skirtumui apibūdinti (šiek tiek didesnis, truputį ilgesnis, beveik vienodi, panašaus aukščio ir pan.). Apibūdindamas aplinkos objektus, vartoja bent penkis dvimačių ir trimatinių figūrų pavadinimus (skritulys, kvadratas, trikampis, kubas, rutulys). Žinomas figūras pavadina taisyklingai, nepriklausomai nuo jų padėties ar dydžio. Atrenka figūrai sukomponuoti reikalingas detales ir jas tinkamai sudėlioja.
		Apibūdina, kaip vienas kito atžvilgiu yra išsidėstę matomi daiktai. Išgirdęs ar pamatęs judėjimo su krypties pakeitimu planą, jį iš atminties įvykdo, atkuria, geba pasakyti ir bando pavaizduoti, kaip reikėtų sugrįžti (judėti atbuline tvarka). Nukopijuoja, pratęsia, sukuria seką iš dviejų pasikartojančių elementų.

22. Pasiekimų sritis – skaitmeninis sumanumas:

22.1. Vertybinė nuostata. Nusiteikęs pažinti, išbandyti ir saugiai naudoti aplinkoje esančias skaitmenines technologijas.

22.2. Esminiai gebėjimai. Geba pažinti ir naudoti lengvai valdomas skaitmenines priemones, kurti elementarų skaitmeninį turinį, sudaryti kelių vienas po kito einančių veiksmų programas.

22.3. Pasiekimų srities dėmenys:

22.3.1. gebėjimas tikslingai naudoti skaitmenines priemones;

22.3.2. elementaraus skaitmeninio turinio kūrimas;

22.3.3. veiksmų sekų naudojimas problemoms spręsti;

22.3.4. saugus naudojimas išmaniaisiais įrenginiais.

22.4. Vaiko pasiekimų ūgtis skaitmeninio sumanumo pasiekimų srityje:

Vaiko metai	Pasiekimų žingsniai	Pasiekimai
0–3 metai	1-asis žingsnis	Stebi išmaniųjų žaislų judėjimą, siekia jų rankomis, klausosi jų skleidžiamų garsų (pvz., kūdikių karuselė).
	2-asis žingsnis	Susidomi grupėje esančiais išmaniaisiais žaislais be ekranų, spaudo, liečia, purto ir kt. siekdamas efekto. Žaisdamas pradeda paeiliui atlikti dviejų vaikui suprantamų veiksmų sekas (pvz., trepsėti ir ploti).
	3-iasis žingsnis	Žaidžia mokyklos aplinkoje esančiais įvairiais išmaniaisiais žaislais be ekranų (pvz., robotukais), naudodamas pagrindines jų paleidimo ir veikimo funkcijas.
		Žodžiais, garsažodžiais, veiksmais parodo kasdienių darbų ir veiklų atlikimo žingsnių eiliškumą, atlieka mokytojo ar kitų vaikų sakomas komandas.
		Pradeda laikytis išmaniųjų žaislų, daiktų paprasčiausių saugaus naudojimo taisyklių.
	4-asis žingsnis	Atliepia, komentuoja įvairiomis formomis (vaizdo, garso įrašai, animacijos) pateikiamą informaciją. Vartoja kai kuriuos su technologijų naudojimu susijusius žodžius, pasakoja apie interaktyvią knygelę, programėlę, žaidimą. Mokytojo padedamas naudoja skaitmeninį fotoaparata savo patirčiai ir aplinkiniam pasauliui fiksuoti, pradeda naudoti paprastas programėles piešimui, garsui, vaizdui įrašyti ir paleisti. Supranta ir atlieka grafiniais simboliais ir objektais žymimas komandas. Mokytojui prižiūrint ir padedant bando su kitais bendrauti skaitmeninėmis technologijomis.
4–6 metai	5-asis žingsnis	Mokytojo padedamas ir prižiūrimas naudojami įvairių išmaniųjų įrenginių valdymo priemonėmis (pele, jutikliniu ekranu, klaviatūra), informacinėmis svetainėmis tyrinėjimams ir kt. ugdomajai veiklai.
		Naudoja įvairias technologijas (fotografavimą, skaitmeninį piešimą, garso įrašų darymą) skaitmeniniam turiniui kurti.
		Dėlioja vaizdiniais simboliais ar objektais pateiktas komandas, sudarydamas rišlią veiksmų seką. Nusako, kaip nuosekliai, žingsnis po žingsnio pavyko pasiekti rezultatą. Išbando užrašytas veiksmų sekas žaidybinėje programavimo aplinkoje.
		Paaiškina ir suaugusiojo padedamas laikosi pagrindinių bendravimo ir saugaus naudojimosi skaitmeniniais įrenginiais taisyklių.
	6-asis žingsnis	Mokytojo prižiūrimas pasirenka ir naudoja pagal amžių tinkamas interneto svetaines, programėles, kad galėtų atlikti projektines veiklas, kūrybines užduotis.
		Igyvendindamas kūrybinius sumanymus, derina bent dvi mokytojo pasiūlytas vaiko gebėjimus atitinkančias skaitmenines priemones (fotografavimo, piešimo, nuotraukų apdorojimo, garso įrašymo), skirtingus turinio tipus (vaizdą, judantį vaizdą, garsą, tekstą). Domisi kitų ir dalinasi savo sukurtu skaitmeniniu turiniu.

		Programavimo aplinkose kuria ir vykdo paprastas komandų sekas. Pradedą suprasti, kaip valdomi robotai, išbandydamas sudarytą paprastą programą atpažįsta klaidas ir koreguoja veiksmų seką.
		Supranta pagrindines skaitmeninio turinio (pvz., nuotraukų, piešinių, vaizdo įrašų) saugaus dalinimosi taisykles.

23. Pasiekimų sritis – kalbų supratimas:

23.1. Vertybinė nuostata. Domisi žodiniiais ir nežodiniais komunikavimo būdais, yra nusiteikęs išklausyti ir suprasti kitą.

23.2. Esminiai gebėjimai. Klausosi ir supranta kitų kalbėjimą, įvairiomis formomis, būdais ir priemonėmis perteikiamas prasmės, amžių atitinkančius įvairaus pobūdžio tekstus.

23.3. Pasiekimų srities dėmenys:

23.3.1. gebėjimas klausytis ir suprasti kitų kalbėjimą, reaguoti į nežodinę raišką;

23.3.2. gebėjimas suprasti įvairiomis formomis (simboline, garsine, grafine, vaizdine, žodine) perteikiamas prasmės;

23.3.3. domėjimasis tekstu, raidėmis ir simboliais;

23.3.4. gebėjimas suprasti amžių atitinkančius meninius ir informacinius tekstus.

23.4. Vaiko pasiekimų ūgtis kalbų supratimo pasiekimų srityje:

Vaiko metai	Pasiekimų žingsniai	Pasiekimai
0–3 metai	1-asis žingsnis	Reaguoją į žodinį ir nežodinį bendravimą, dalyvauja abipusėje sąveikoje: palaiko akių kontaktą, akimis ieško garsų šaltinio, trumpam sutelkia dėmesį, šypsosi, keičiasi veido išraiškomis ir garsais, emocijomis reaguoją į skirtingas intonacijas.
		Atpažįsta ir reaguoją į aplinkoje pasikartojančius garsus, ritmus, judesius, vaizdus.
		Palankiai reaguoją į knygelių skaitymą (vartymą), jas liečia, dedą į burną, vartinėja, žiūrinėja, emociškai reaguoją į pažįstamus žmonių, gyvūnų ar daiktų paveikslėlius.
		Reaguoją į pasikartojantį muzikinių kūrinių ritmą, žaidimus.
	2-asis žingsnis	Klausosi ir mimika, gestais, kalba reaguoją į suaugusiųjų ir vaikų kalbėjimą, supranta ir reaguoją į artimiausios aplinkos daiktų pavadinimus, paprašytas atlieka jam žinomą veiksmą; supranta 2–3 žodžių vientisinius sakinius ir klausimus; po kelių pakartojimų įsidėmi paprastus naujus žodžius.
		Reaguoją į žodžių skambesį ir pasikartojamumą, kontrastingus garsus, spalvas, formas, dydžius, judesius.
		Pradedą atpažinti mėgstamas knygeles, nori, kad jas paskaitytų; pats varto ir žiūrinėja knygeles, parodo suaugusiojo įvardytus objektus paveikslėliuose; stebi rašančiuosius, bando palikti ženklus popieriuje, smėlyje.
		Supranta girdimus nesudėtingus trumpus tekstus: ištraukia į žaidimus, kartoją dainelių, skanduočių skiemenis, žodžius, emocijomis ir judesiais atliepia eilėrašcio tekstą ir pasakojimą.
	3-iasis žingsnis	Trumpam susikaupia klausydamas suaugusiojo ar kitų vaikų; supranta ir reaguoją į dažnai vartojamus veiksmų ir ypatybių pavadinimus, 3–4 žodžių sakinius, klausimus, kurie prasidedą žodžiais: „kas“, „ką“, „kur“, „kiek“, du vienas paskui kitą sekančius prašymus; greitai mokosi naujų žodžių.
		Reaguoją į išgirstus ritmo darinius, intonavimą, supranta kūno kalbą, mimiką, dažnai naudojamų gestų, simbolių paveikslėlių, ženklų prasmę.
		Varto knygeles, skiria paveikslėlius nuo teksto, klausia, kas parašyta arba prašo paskaityti, gebą sieti paveikslėliuose vaizduojamus objektus su konkrečiais aplinkos daiktais.

		Stengiasi išklausti trumpus skaitomus, pasakojamus ar dainuojamus tekstus, girdėto kūrinio prasmę atskleidžia vaidindamas, žaisdamas ar pasakydamas keletą žodžių.
4–5 metai	4-asis žingsnis	Išklauso, supranta ir reaguoja į tai, ką jam sako, aiškina suaugusysis ar vaikas įvairiose komunikacinėse situacijose; supranta ir reaguoja į klausimus, kurie prasideda žodžiais: „kodėl“, „kaip“, „koks“, kelis vienas paskui kitą sekančius prašymus; atpažįsta, kai kalbama ne gimtąja kalba.
		Supranta tą pačią mintį, idėją, jausmą, išreikštą skirtingais būdais: vaizdiniu arba garso kūrinio, kūno kalba, žodine ir simboliškai raiška.
		Domisi rašytinės kalbos elementais ir atkreipia dėmesį į juos savo aplinkoje; atpažįsta vieną kitą raidę ar skaitmenį, pirmąją savo vardo raidę; vaizduoja, kad skaito knygą, iš paveikslėlių supranta arba prisimena knygos turinį.
		Klausosi tiesiogiai atliekamų ir įrašytų, skaitomų, pasakojamų, deklamuojamų ir dainuojamų kūrinių, įvairaus stiliaus ir turinio tekstų (meninių, informacinių) apie aplinką, įvykius, reiškinius, atsimena kai kuriuos juose minimus įvykius ir juos perteikia skirtingais raiškos būdais.
	5-asis žingsnis	Supranta sudėtinius kelių dėmenų sakinius, ilgesnių dialogų ar monologų turinį; stengiasi suprasti kita kalba kalbančių vaikų norus, pasiūlymus.
		Atpažįsta, kokie atskiri raiškos būdai ir priemonės buvo panaudoti perteikiant jausmą, idėją ar mintį.
		Supranta, kad kalbos garsai žymimi raidėmis; atpažįsta savo vardo ir kitas asmeniškai aktualias raides, skaitmenis, supranta aplinkoje matomų kai kurių spausdintų žodžių prasmę; iš klausos atskiria du žodžius, prasidedančius tuo pačiu garsu, supranta knygos viršelio funkciją, parodo, kur rašomas knygos autorius, pavadinimas, geba nuspėti turinį pagal knygos pavadinimą, viršelį, iliustracijas.
		Atidžiai klausosi įvairaus turinio ir stiliaus tekstų literatūrine kalba, tarmiškai; suvokia skirtingų žanrų leidinių skirtumus (kalendorius, knyga, žurnalas, tinklalapis).
	6-asis žingsnis	Klausosi draugų ir savo kalbos įrašų; supranta pajuokavimus, dviprasmybes, erzinius, dažnai girdimus frazeologizmus, humoro elementus, pradeda suprasti kai kurių žodžių ar frazių perkeltinę reikšmę; supranta keletą artimiausioje aplinkoje vartojamų kitos kalbos žodžių.
		Atpažįsta, kokie integruoti raiškos būdai ir priemonės buvo panaudoti perteikiant jausmą, idėją ar mintį.
		Supranta, kad raštas yra sistema, turinti taisykles; suaugusiojo skaitomą tekstą knygoje seka akimis ar pirštu iš kairės į dešinę, iš viršaus į apačią; supranta, kad garsai ir raidės sudaro žodį, atpažįsta nuo kelių iki keliolikos abėcėlės raidžių; pradeda skirti paprastos garsinės sandaros žodžius sudarančius garsus, skiemenis.
		Domisi įvairiais rašytiniais tekstais, iš iliustracijų ir vieno kito atpažįstamo žodžio supranta jų siužetą; supranta jam skaitomų sudėtingesnių tekstų turinį, įvykių eigą, numato, kas tekste galėtų įvykti toliau.

24. Pasiekimų sritis – kalbinė raiška:

24.1. Vertybinė nuostata. Nusiteikęs kalbą ir kitomis komunikavimo priemonėmis bendrauti su kitais, išreikšti savo patirtį, jausmus, mintis ir emocijas.

24.2. Esminiai gebėjimai. Naudodamas žodines ir nežodines raiškos priemones, dalinasi savo patirtimi, jausmais, mintimis, įsitraukia į pokalbį ir jį plėtoja, pasakoja, atpasakoja ir kuria paprastas istorijas, kopijuoja aplinkoje matomus žodžius, parašo savo vardą.

24.3. Pasiekimų srities dėmenys:

- 24.3.1. gebėjimas išreikšti patirtį, jausmus ir mintis, įsitraukti ir plėtoti pokalbį;
- 24.3.2. gebėjimas pasakoti, atpasakoti, apibūdinti, kurti, aiškinti taikant nežodines ir žodines raiškos priemones;
- 24.3.3. gebėjimas komunikuoti paprastomis rašytinės raiškos formomis.
- 24.4. Vaiko pasiekimų ūgtis kalbinės raiškos pasiekimų srityje:

Vaiko metai	Pasiekimų žingsniai	Pasiekimai
0–3 metai	1-asis žingsnis	Aktyviai bendrauja garsais, gestais, mimika išreikšdamas savo emocijas ir poreikius; čiauška, kartoja, bando mėgdžioti kalbančiųjų lūpų mimiką, tariamus garsus ir skiemenis, taria priebalsių ir balsių junginius.
	2-asis žingsnis	Aktyviai kartoja naujus garsus, žodžius, ženklus, gestus, žaidžia garsais ir žodžiais; vartoja garsažodžius, pavadina kai kuriuos objektus ar veiksmus, vartoja trumpus žodžius norams išsakyti; pokalbiuose ir paprastuose žodiniuose žaidimuose dalyvauja komunikuodamas garsais, žodžiais, veiksmais, mimika ir pantomimika.
		Žodžio ir gesto sakiniai, vienažodžiais ar dvižodžiais sakiniai kalba apie tai, ką mato ir girdi.
		Domisi rašymo priemonėmis, spontaniškai brauko lape.
	3-iasis žingsnis	2–3 žodžių vientisiniais sakiniais kalba ir klausinėja apie tai, ką mato ir girdi, apie aplinkos objektus, jų savybes, įvykius; inicijuoja pokalbius, kreipdamasis į suaugusįjį ar vaiką, atsako į paprastus klausimus; vartoja kelias dažniausias mandagumo frazes; taisyklingai vartoja kai kurias gramatines formas.
		Domisi laidomis, animaciniais filmais vaikams, skatinamas kalba apie juos; suaugusiojo padedamas kartoja girdėtus eiliuotų tekstų ar dainų fragmentus; išskiria didžiausią įspūdį palikusius pasakojimo epizodus, labiausiai patikusius veikėjus, jų veiklas.
		Stebi ir mėgdžioja rašančius suaugusiuosius: imituoja, brauko, keverzoja, piešinėja, palikdamas ženklus.
4–6 metai	4-asis žingsnis	3–5 žodžių vientisiniais sakiniais kalba pats sau ir kitam, klausinėja, užkalbina, prašo, kreipiasi, tariasi, laikydamasis elementarių kalbinio bendravimo normų; kalba ir pasakoja apie tai, ką jaučia ir jautė, veikia ir veikė; taisyklingai taria daugumą gimtosios kalbos garsų; dažniausiai taisyklingai vartoja gramatines žodžių formas, prielinksnius, žodžius derina
		Deklamuoja trumpus eilėraščius arba eilėraščių fragmentus, padedamas pasakoja trumpas pasakas, istorijas, žinomų knygų turinį, pasakojimą palydėdamas gestais ir mimika; klausia ir atsako į klausimus apie pagrindinius istorijos veikėjus ar įvykius, apie tai, kas patinka ar nepatinka knygoje ar pasakojime; aktyviai dalyvauja vaidmeniniuose žaidimuose pereidamas nuo vieno kalbėjimo būdo prie kito.
		Domisi galimybe rašyti (ranka, kompiuteriu, planšetiniu kompiuteriu), bando kopijuoti matomus simbolius, raides, skaičius; raides ir simbolius pradeda naudoti įvairioje veikloje.
	5-asis žingsnis	Natūraliai kitiems kalba apie tai, ką žino, veikia, veikė ar veiks, kas vyksta, vyko ar vyks, ko nori, tikisi, nesupratus paaiškina, pakartoja; laisvai kalba sudėtiniais sakiniais, žodžius į sakinius jungia laikydamasis įvaldytų kalbos taisyklių; pateikia atsakymus į konkrečius klausimus nurodydamas detales kas, ką, kada ar kur; bando susikalbėti su kitakalbiu vaiku, pakartodamas jo kalbos vieną kitą žodį.
		Pasakoja, kalbasi apie matytus animacinius filmus, žaistus žaidimus, skaitytas knygas; papasakoja 2–3 pagrindinius įvykius iš gerai žinomos istorijos, išlaikydamas jų eiliškumą; geba atsakyti į klausimus apie jam skaitytą tekstą.

		Supranta rašymo tikslus, bando perteikti informaciją piešiniu, kopijuodamas arba užrašydamas raides, simbolius ar žodžius; kuria savo ženklus ir simbolius; braižo ir aiškina paprastus planus, schemas.
	6-asis žingsnis	Atsižvelgdamas į bendravimo tikslą ir situaciją, išsako savo patirtį, norus, svajones, pasiūlymus, svarstymus, aiškinasi, diskutuoja; vartoja mandagumo ir vaizdingus žodžius (sinonimus, antonimus ir kt.); klausinėja apie tai, ką išgirdo, matė, pajautė, sužinojo, sprendžia problemas; tinkamai pradeda, plėtoja, keičia ir baigia pokalbį; bando komunikuoti su kitakalbiu vaiku, suaugusiuoju. Kuria, pasakoja istorijas pagal paveikslėlių seką, nuosekliai paminėdamas pagrindinius įvykius, atpasakoja girdėtas istorijas, pritaiko girdėtų siužetų fragmentus žaidimų scenarijuose, meninėje veikloje; keliais būdvardžiais apibūdina istorijų veikėjus; perpasakoja informaciją iš įvairaus žanro knygų. Kopijuoja aplinkoje matomus žodžius, spausdintinėmis raidėmis rašo savo vardą, kelis žodžius.

25. Pasiekimų sritis – estetiškas suvokimas:

25.1. Vertybinė nuostata. Domisi, gėrasi, grožisi gamtine ir kultūrine aplinka.

25.2. Esminiai gebėjimai. Atpažįsta įvairius gamtinės ir kultūrinės aplinkos reiškinius, reaguoja į juos, jaučia, suvokia ir, remdamasis savo supratimu, aptaria estetinius jų ypatumus, dalinasi asmeninėmis estetinėmis patirtimis, džiaugiasi savo ir kitų kūryba.

25.3. Pasiekimų srities dėmenys:

25.3.1. nusiteikimas estetiniams potyriams ir džiaugsmui;

25.3.2. aplinkos, žmonių santykių, meno, savo ir kitų kūrybos grožio pajauta bei jautrumas kūrybos įvairovei;

25.3.3. jutiminių ir emocinių grožio išgyvenimų prisiminimas, apmąstymas ir dalinimasis su kitais.

25.4. Vaiko pasiekimų ūgtis estetiško suvokimo pasiekimų srityje:

Vaiko metai	Pasiekimų žingsniai	Pasiekimai
0–3 metai	1-asis žingsnis	Ramiai jaučiasi pažįstamoje, kūdikiams įrengtoje darnioje aplinkoje.
		Reaguoja ir trumpam sutelkia dėmesį, kai yra emociškai kalbinamas, kai mato įvairias mimikas, judesius, įvairių spalvų ir formų daiktus, kai girdi muzikos garsus.
		Judesiais, kryžstavimu parodo, kad girdi pažįstamą melodiją, mato pažįstamą žmogų, žaislą, paveikslą.
	2-asis žingsnis	Atviras naujiems potyriams, džiaugiasi įsitraukęs į naujas raiškos formas.
		Skirtingai reaguoja į gamtos ir žmogaus sukurtus objektus bei reiškinius, intuityviai mėgdžioja tai, kas jam patinka.
		Atpažįsta (suklūsta, rodo) kai kuriuos jau girdėtus muzikos kūrinius, matytą judesio raišką, vaidinimo veikėjus, dailės kūrinius, gamtos objektus ir reiškinius, jais stebisi.
	3-iasis žingsnis	Emociškai reaguoja girdėdamas garsų, intonacijų sąskambį, stebėdamas savo ir kitų piešinius, paveikslus, šokių judesius, gamtos objektus bei reiškinius.
		Skirtingai reaguoja į estetiško patyrimo kontrastus (gražu – bjauru; šviesu – tamsu; tylu – garsu).
		Turi savo nuomonę (patinka, nepatinka) apie savo ir kitų kūrybą bei aplinką. Džiaugiasi, rodo, ką nors sako kitiems apie savo kūrybą.
4–6 metai	4-asis žingsnis	Džiaugiasi, gėrasi menine veikla, noriai dainuoja, šoka, vaidina, piešia, su nuostaba stebi gamtos ir aplinkos grožį.

		Skirtingai reaguoja klausydamas ir stebėdamas įvairaus pobūdžio meno kūrinius, natūraliai priima stilių ir žanrų įvairovę. Atkreipia dėmesį į kūrinių ypatumus: spalvų, judesių, garsų įvairovę, muzikos, šokio nuotaiką.
		Pasako savo įspūdžius, nuomonę apie išklaustą muziką, matytą šokį, vaidinimą, dailės kūrinius, gamtos ir aplinkos daiktus ir reiškinius; pastebi ir apibūdina kai kurias jų detales. Reaguoja į kitų nuomonę.
	5-asis žingsnis	Noriai įsitraukia ir mėgaujasi muzikavimu, šokiu, vaidyba, dailės veikla. Grožisi žmogaus sukurtos aplinkos ir gamtos spalvomis, formomis, garsais.
		Atpažįsta meno kūrinių išskirtinumą ir ypatumus (siužetą, veikėjų bruožus, nuotaiką, spalvas, veiksmus).
		Demonstruoja savitą estetinį skonį. Pasako, kas patiko – nepatiko, gerai – blogai, gražu – bjauru; ką patyrė dainuodamas, šokdamas, vaidindamas, piešdamas. Rodo pasitenkinimą bendra veikla ir kūryba, gėrasi savo ir kitų menine veikla, geru elgesiu, darbais.
	6-asis žingsnis	Igyvendindamas naujas kūrybines idėjas nebijo eksperimentuoti, laužyti taisykles ir normas, žaismingai stulbinti.
		Atpažįsta meno paskirtis ir kontekstus, patirtus meno kūrinius susieja su savo asmenine raiška.
		Pasakoja apie matytus dailės kūrinius, patirtą muziką, vaidinimą, šokį, jų siužetus, veikėjus, nuotaiką; gamtoje ir žmogaus sukurtoje aplinkoje kilusius vaizdinius. Siūlo, kaip savo aplinkoje ir už mokyklos ribų panaudoti tai, kas jam patinka ir priimtina. Vertina savo ir kitų kūrybinę veiklą, pasakydamas vieną kitą argumentą.

26. Pasiekimų sritis – meninė raiška:

26.1. Vertybinė nuostata. Domisi menų kalbomis, jaučia meninės raiškos džiaugsmą.

26.2. Esminiai gebėjimai. Pagal savo išgales tyrinėja menų kalbas, spontaniškai ir tikslingai išreiškia emocijas, įspūdžius, mintis, idėjas jau įvaldytomis meninės raiškos priemonėmis, atpažįsta savo meninius pomėgius, vartoja paprasčiausias jam žinomas ir suprantamas menines sąvokas savo patirčiai išreikšti.

26.3. Pasiekimų srities dėmenys:

26.3.1. tyrinėjimas ir eksperimentavimas pasitelkiant įvairias menines priemones ir formas;

26.3.2. raiška skirtingomis meninėmis priemonėmis ir būdais;

26.3.3. menų kalbų vertingumo supratimas, jų aptarimas ir pasirinkimas.

26.4. Vaiko pasiekimų ūgtis meninės raiškos pasiekimų srityje:

26.4.1. vaiko pasiekimų ūgtis dailės posrityje:

Vaiko metai	Pasiekimų žingsniai	Pasiekimai
0–3 metai	1-asis žingsnis	Emocingai reaguoja, ima, apžiūrinėja ir kitaip tyrinėja jam patrauklius kontrastingus, ryškius objektus, skirtingos faktūros paviršius.
	2-asis žingsnis	Noriai čiumpa įvairias vizualinės raiškos priemones: rašiklius, tešlą, dažus ir pan. Atkreipia dėmesį į pėdsakus, kuriuos palieka spontaniškai veikdamas su priemonėmis ir medžiagomis.
		Žaidžia grafinės raiškos priemonėmis, išgaudamas skirtingus pėdsakus: taškus, įvairių krypčių brūkšnius, linijas.
	3-iasis žingsnis	Žaisdamas su erdvinėmis ir grafinėmis priemonėmis bei medžiagomis, tyrinėja ant skirtingų paviršių paliktus pėdsakus ar išgautus vaizdus, mėgaujasi skirtingais potyriais.
		Kuria statinius, lipdinius, keverzones ar „galvokojus“.
		Grafinius ir erdvinius kūrinius palydi garsais, veiksmiais, sava kalba. Pradedą rinktis jam patrauklias raiškos priemones, medžiagas.

4–6 metai	4-asis žingsnis	Noriai, drąsiai išbando naujas vizualinės raiškos priemones, medžiagas, jas tyrinėja.
		Grafiškai pavaizduoja skirtingas linijas (storas, plonas, vingiuotas ir pan.), skirtingo dydžio dėmes, formas. Pradedą kurti objektų vaizdus.
		Komentuoja savo ar kitų sukurtus grafinius ir erdvinis kūrinius, tai, ką sukūrė, papildo pasakojimu. Turi savo mėgstamas priemones, spalvas, kurioms teikia pirmenybę.
	5-asis žingsnis	Tyrinėja skirtingų technikų naudojimo vienam kūrybiniam darbui sukurti galimybes: tapo, piešia, aplikuoja, lipdo, konstruoja ar pan.
		Pradedą planuoti kūrybinį procesą: pasirenka norimas priemones, medžiagas, numato proceso eigą, kurią veikdamas gali keisti. Piešia, tapo, modeliuoja, lipdo erdvinis kūrinius, jungia skirtingas formas į bendrą objektą. Išbando skaitmenines programėles kaip kūrybos įrankį (piešti, fotografuoti).
		Pastebi ir komentuoja kitų kūrybą, vartoja paprasčiausias jam žinomas ir suprantamas dailės sąvokas. Grožisi savo ir kitų kūriniais, savaip perkelia matytas vizualias idėjas į savo kūrybą.
	6-asis žingsnis	Eksperimentuoja sudėtingesnėmis dailės technikomis (gratažas, monotipija), skaitmeninio piešimo ir kitomis kompiuterinėmis technologijomis.
		Kuria darbus, pasižymintčius fantastinėmis detalėmis, grafiniais ženklais (skaitmenimis, žodžiais, raidėmis, rodyklėmis). Turi išankstinį kūrybinį sumanymą, nuosekliai bando jį įgyvendinti; įgyvendindamas įvairias idėjas dažniausiai tikslingai pasirenka dailės priemones ir technikas. Kartu su kitais kuria bendrus dailės darbus.
		Komentuoja ir kitaip reiškia nuomonę apie savo, kitų vaikų, menininkų darbus vartodamas žinomas dailės sąvokas. Gali išvardyti keletą technikų (piešta, fotografuota, tapyta). Samprotauja apie dailės kūrinių paskirtį. Supranta, kad yra skirtingos dailės rūšys.

26.4.2. vaiko pasiekimų ūgtis muzikos posirtyje:

Vaiko metai	Pasiekimų žingsniai	Pasiekimai
0–3 metai	1-asis žingsnis	Intuityviai domisi, tyrinėja garsų pasaulį balsu, aplinkoje esančiais daiktais, instrumentais. Dairosi, ieškodamas garso šaltinio, reaguoja į garso aukščio skirtumus, trumpam sutelkia dėmesį į aplinkoje skambančią muziką.
		Gestais ir čiaušėjimu reaguoja į lopšines, žaidinimus su judesiais, ritminius ir melodinius darinius. Imituoja suaugusiųjų vokalizavimą, ypač ilgus garsus. Ritmiškai linguoja, supasi, ploja, krato barškučius ir skambaliukus.
	2-asis žingsnis	Čiauška nereguliariais ritmo dariniais, spontaniškai žaidžia balso intonacijomis, sutelkia dėmesį į muzikos ir aplinkos garsus, juos mėgdžioja.
		Imituoja kai kuriuos pažįstamus melodinius ir ritminius darinius. Atkartoja dainų fragmentus, ypač pasikartojančius žodžius ar frazių pabaigas; praktikuoja savos kūrybos spontanišką „arioso“ dainavimą, kuriame yra reguliaraus ritmo pulso požymių. Dėmesingai klauso trumpų muzikos kūrinių ir reaguoja judesiu, ritmiškai ploja, trepsi, pagroja mušamaisiais instrumentais.
	3-iasis žingsnis	Apžiūrinėja, tyrinėja muzikos instrumentus, aplinkos daiktus, jais išgauna garsus. Eksperimentuoja balsu: kuria ir rečituoja savitus žodžius; paskatintas kūnu išgauna garsus, išbando naujus judesius, tinkančius dainuojant ar klausant muzikos.

		Vienas ir kartu su kitais dainuoja nesudėtingas daineles, jų tekstą interpretuoja kūno judesiais. Imituoja ritmo ir melodinius darinius, vis tiksliau išlaiko ritminį pulsą. Spontaniškai dainuoja „arioso“ dainas, kuriose platesnis diapazonas, juntamas metras ir reguliariai pasikartojantys ritmo dariniai, panaudojamos frazės iš išminktų dainų. Groja lengvai įvaldomais melodiniais ir mušamaisiais instrumentais. Juda (su priemonėmis ir be jų) klausydamas ir kurdamas. Išlaiko dėmesį klausydamasis muzikos kūrinio, atpažįsta kai kurias anksčiau girdėtas melodijas ir klausytus kūrinius.
		Įvardija arba parodo, kad supranta kai kuriuos muzikos kontrastus (garsiai – tyliai; greitai – lėtai, linksmi – liūdnai). Muzikinę raišką naudoja kitoje veikloje. Noriai muzikuoja individualiai ir grupėje.
4–6 metai	4-asis žingsnis	Aiškiai skiria kalbėjimą nuo dainavimo, tyrinėja savo balso galimybes. Tyrinėja įvairesnius garso išgavimo būdus pasitelkdamas kūno perkusiją, gamtos medžiagas, muzikos instrumentus ir kitus daiktus; skanduoja, ploja, išbando sudėtingesnius judesius.
		Individualiai ir su kitais dainuoja autorines ir liaudies dainas dažniausiai tiksliai intonuodamas. Improvizuoja vokales melodijas, įgaunančias struktūrinių muzikos savybių. Instrumentais ar kūno perkusija groja nustatytu pulsu ir pakartoja trumpus ritminius bei melodinius darinius. Judesį derina su dainavimu, ritmišku skandavimu, judesiais atliepia muzikos nuotaiką, tempą ir stilių. Dėmesingai klausosi platesnio muzikinio repertuaro. Padedamas fiksuoja savo muzikines kūrybines idėjas grafiniais piešiniais.
		Keliais žodžiais aiškina muzikos reiškinis (melodija, pritarimas, tempas, nuotaika ir pan.), atskiria, ar garsai, dariniai ir melodijos yra tokios pačios, ar skirtingos, atpažįsta anksčiau girdėtą muziką. Teikia pirmenybę kai kuriems muzikos kūriniams, mėgaujasi muzikavimu, pradeda laikytis muzikos klausymo, dalyvavimo koncertuose, projektuose taisyklių.
	5-asis žingsnis	Žaisdamas, tyrinėdamas skiria ir palygina vokalinėje bei instrumentinėje muzikoje naudojamus kontrastus (aukštai – žemai, garsiai – tyliai, ilgas – trumpas, linksmas – liūdnas). Tyrinėja tembrus, kuriuos išgauna įvairesniais muzikos instrumentais ir kūno perkusija.
		Atlieka įvairių dainų repertuarą. Dažniausiai taisyklingai intonuoja garso aukštį, taisyklingiau artikuliuoja, pradeda valdyti kvėpavimą. Atsako dainuodamas aidu. Judesiu parodo ritmo ir melodijos ypatumus (garso trukmę, garsumą, aukštį, melodijos slinktį ir kontūrą, ritmo pulsą). Veiklos metu spontaniškai improvizuoja balsu. Instrumentais ar kitomis garsą skleidžiančiomis priemonėmis išreiškia idėjas ar nuotaikas, kuria ir atlieka pritarimus eilėms, smulkiajai tautosakai, muzikos įrašui ar gyvai skambančiai muzikai. Fiksuoja savo kūrybines idėjas grafiniais simboliais.
	6-asis žingsnis	Vartoja kai kurias dažnai girdimas ir jam suprantamas muzikines sąvokas, pagal kriterijus atranda akivaizdžius muzikos kūrinių panašumus ir skirtumus. Pavadina keletą muzikos instrumentų, atpažįsta kai kuriuos tembrus. Muzikuodamas su kitais vaikais klausosi, kaip jo indėlis dera su kitais. Savais žodžiais išsako kilusius įspūdžius apie klausomus kūrinius ar atlikimą. Pasiūlo, kaip savo mokykloje ar už jos ribų panaudoti patirtas ar sukurtas muzikines idėjas.
		Tyrinėdamas ir išbandydamas garsų pasaulį balsu, instrumentais ir aplinkoje esančiais daiktais, lygina, apibūdina, grupuoja garsus. Išbando grojimą smulkesnės motorikos įgūdžių reikalaujančiais muzikos instrumentais.

		Dainuoja (vienas, poroje ar grupėje) sudėtingesnio ritmo, melodijos, platesnio diapazono vienbalsės dainas, jas gana tiksliai intonuoja, įsiklausydamas į savo ir draugų dainavimą. Kuria ritminius ir melodinius darinius, improvizuoja ir komponuoja jungdamas kelis atskirus muzikos elementus (melodiją, ritmą, harmoniją, tembrą, tempą ir dinamiką). Pateikia savo muzikinę kūrybą grafiniais ženklais arba naudodamas skaitmenines programas. Kuria garsinius fonus ir perkusinius akompanimentus. Vartoja vis daugiau muzikos sąvokų, sugeba atlikti ir supaprastintu būdu pavaizduoti ketvirtines, aštuntines ir pusines natas bei pauzes. Išklausęs muzikos kūrinį trumpai nusako, kodėl kūrinys patiko ir kuo jis įdomus, aptaria, kur ir kada girdi muziką savo aplinkoje, nusako muzikinio kūrinio paskirtį ir kontekstą. Dalinasi išpūdžiais, užduoda klausimus apie matytus koncertus, aptaria atlikėjų ir klausytojų vaidmenis gyvai atliekant muziką.
--	--	--

26.4.3. vaiko pasiekimų ūgtis šokio posrityje:

Vaiko metai	Pasiekimų žingsniai	Pasiekimai
0–3 metai	1-asis žingsnis	Drąsiai tyrinėja erdvę, juda natūraliai ir spontaniškai, reaguoja į suaugusiojo judesius ir bando juos imituoti.
		Išgirdęs muziką instinktyviai laisvai juda: siūbuoja, tūpčioja, judesiu išreiškia savo emocijas.
	2-asis žingsnis	Tyrinėja judėjimo kryptis, atlieka keletą skirtingų judesių stovėdamas vietoje, persikeldamas erdvėje; šoka naudodamas priemones.
		Atliepdamas muzikos ritmą ar tempą, spontaniškai improvizuoja rankų, kojų ir kitų kūno dalių judesiais. Mėgdžioja matytus ir patirtus žaidinimų judesius, atlieka ritmiškus, į šoki panašius judesius, derina dviejų natūralių judesių seką (bėga, sustoja; linguoja, mojuoja).
		Pasirenka patinkančius judėjimo būdus; judesiu pradeda vaizduoti gyvūnus; stebi kitus ir pradeda šokti kartu su jais.
	3-iasis žingsnis	Tyrinėja ir atranda naujų judesių bei jų derinimo būdų. Judėdamas tyrinėja savo ir kitų vaikų asmenines erdves.
		Atlieka paprastus ratelius ir dainuojamuosius žaidimus, bandydamas nustatyta kryptimi koordinuotai judėti su kitais. Vienu metu judina kelias kūno dalis. Improvizuoja judesiais atliepdamas muzikos nuotaką ir savybes, kuria, kuri laiką prisimena ir kartoja įvairias dviejų trijų judesių kombinacijas.
4–6 metai	4-asis žingsnis	Natūraliai ir džiaugsmingai šoka ir individualiai, ir drauge su kitais.
		Tyrinėja šokio tempą, ritmą, judesių derinius, susieja spontaniškus judesius su šokio elementais. Bando išreikšti judėjimui būdingas savybes: tėkmę (tęstinė, pulsuojanti), erdvę (asmeninė ir bendra), svorį (sunkiai, lengvai), laiką (greitai, lėtai). Išbando naujus šokio judesius: šokinėja abiem kojomis, šuoliuoja pristatomuoju žingsniu (galopu), šokuoja keisdamas kojas.
		Juda rateliu dešinėn ar kairėn, pirmyn, atgal, įsivaizduojama linija. Šoka ritmiškai, reaguoja į muzikos pasikeitimus, šokdamas valdo savo kūną. Improvizuodamas panaudoja atrastus naujus judėjimo būdus; kuria ir prisimena savo sukurtą trijų keturių natūralių judesių sekos šoki.
		Laikosi sutartų šokio kultūros taisyklių. Kalba apie savo ir kitų vaikų pasirodymą. Derina šokio kalbą su kitais raiškos būdais.
	5-asis žingsnis	Tyrinėja ir atranda naujų judesių derinius, padedančius išreikšti judėjimui būdingas savybes; generuoja idėjas tolesniam kūrybos etapui, atranda naujas savo kūno judėjimo galimybes.

		Šoka sukamuosius ratelius poroje. Šokdamas išlaiko pusiausvyrą, reguliarių ir gilų kvėpavimą. Kuria šokio kompozicijas iš penkių šešių skambančiai muzikai tinkamų judesių, derindamas judesius stovint vietoje ir keičiant padėtį erdvėje.
		Atpažįsta ir įvardija pagrindinius judėjimo būdus. Paaiškina sutartas šokio kultūros taisykles, reiškia nuomonę apie savo ir kitų vaikų pasirodymą.
	6-asis žingsnis	Siūlo naujus šokio raiškos būdus, eksperimentuoja, kaip judesiais galima pavaizduoti įvairias emocijas ir nuotaikas, charakteringus veikėjų judesius.
		Šoka sudėtingesnius autorinius ir liaudies šokius bei ratelius (tiltelius, grandinėles). Improvizuodamas ir kurdamas kompozicijas perteikia temą, siužetą ar pasirinktą nuotaiką, įtraukdamas šokio judesiui būdingas ypatybes. Padedamas mokytojo grafiškai fiksuoja savo sukurto šokio eigą.
		Apibūdina savo atlikto, sukurto ar stebėto šokio tempą, nuotaiką, charakteringus judesius, temą. Aiškina, kodėl kitų sukurti šokiai patiko ir kuo jie įdomūs; nusako, kur ir kada mato šoki savo aplinkoje, mokykloje ir už jos ribų.

26.4.4. vaiko pasiekimų ūgtis teatro posrityje:

Vaiko metai	Pasiekimų žingsniai	Pasiekimai
0–3 metai	1-asis žingsnis	-
	2-asis žingsnis	Žaisdamas reiškia poreikius ir skirtingas nuotaikas, tyrinėja savo kūno ir balso galimybes.
	3-iasis žingsnis	Išbando balso, kūno ir mimikos raiškas ir priemones, siekdamas emocinio poveikio aplinkiniams pasirenka pritarimo sulaukusias raiškas. Režisūrinių ir vaidmenų žaidimų metu atlikdamas pasirinktą vaidmenį pasitelkia kūno judesius, veido mimiką, balso intonacijas ir priemones.
4–6 metai	4-asis žingsnis	Vaidmenų žaidimų metu tyrinėja pažįstamas socialines situacijas, girdėtų pasakų epizodus, sąmoningai pasirenka patrauklius vaidmenis. Kurdamas vaidmenį naudoja išraiškingus kūno judesius, veido mimiką, balso intonacijas, pradeda kurti dialogą tarp veikėjų, siūlo idėjas, naudoja grupėje esančias priemones: lėles, kaukes, kostiumų detales.
	5-asis žingsnis	Tyrinėja pasirinkto personažo savybes, pasiūlo jų raiškos galimybes. Režisūriniuose ir siužetiniuose vaidmenų žaidimuose pradeda tikslingai kurti „dramatiškas situacijas“ per personažų susidūrimus, neįtikėtinus įvykius, improvizuotus dialogus; kurdamas vaidmenį pasitelkia įvairų rekvizitą, grimą, muzikavimą, šoki.
	6-asis žingsnis	Tyrinėja simbolinio personažo esmines savybes, emocijas ir jausmus, juos perteikia charakteringais kūno judesiais, veido išraiškomis, balso intonacijomis. Kuriam lėlių, šokio, dramos, operos „spektaklius“ kartu su kitais vaikais, drąsiai improvizuoja „bendraudamas“ su jų kuriamais veikėjais; drauge su mokytojais ir vaikais dalyvauja improvizacinio pobūdžio teatralizuotuose renginiuose ir juose prisiima skirtingus vaidmenis. Dalinasi savo teatine patirtimi su kitais, apibūdina įsimintinus spektaklio epizodus, teatro formomis perteikiamas idėjas susieja su konkrečiomis gyvenimiškomis situacijomis ir išgyvenimais.

27. Pasiekimų sritis – kūrybiškumas:

27.1. Vertybinė nuostata. Nusiteikęs drąsiai kurti ir autentiškai išreikšti save, noriai tyrinėti naujas idėjas.

27.2. Esminiai gebėjimai. Pasitelkia patirtį ir vaizduotę, tyrinėja savo ir kitų idėjas, randa būdų ir priemonių parodyti originalumą ir išradingumą įgyvendindamas kūrybinius sumanymus, aptaria tai su kitais.

27.3. Pasiekimų srities dėmenys:

27.3.1. kūrybinių idėjų tyrinėjimas, fantazavimas, spontaniškas išbandymas, atkartojimas;

27.3.2. kūrybinių idėjų plėtojimas ir įgyvendinimas (improvizavimas, komponavimas ir interpretavimas);

27.3.3. savo ir kitų kūrybos reflektavimas, kūrybinių sprendimų pasirinkimas ir pritaikymas.

27.4. Vaiko pasiekimų ūgtis kūrybiškumo pasiekimų srityje:

Vaiko metai	Pasiekimų žingsniai	Pasiekimai
0–3 metai	1-asis žingsnis	Pastebi ir smalsiai, gyvai reaguoja į aplinkoje esančius pažįstamus ir naujus vizualius ir garsinius stimulus.
		Džiaugsmingai reaguoja į savo paties veikimą ir žaismingai atkartoja tai, kas jam patiko.
	2-asis žingsnis	Žaismingai, neįprastais būdais tyrinėja daiktus, garsus, judesius, kvapus, skonius.
		Išgauna, komponuoja patikusius garsus, judesius, veiksmus, objektus, atrasdamas naujus veikimo būdus.
		Teikia pirmenybę tam tikrai kūrybinei veiklai, ilgiau įsitraukdamas į tai, ką mėgsta.
	3-iasis žingsnis	Pakartotinai sugrįžta prie dominančių raiškos būdų tyrinėjimo.
		Perkuria patikusius garsus, judesius, veiksmus, vaizdus, atrasdamas naujus derinius. Žaisdamas atlieka įsivaizduojamus menamus veikėjo veiksmus.
		Rodo susidomėjimą kitų kūryba ir norą veikti kartu su kitais.
4–6 metai	4-asis žingsnis	Veikdamas pasitelkia vaizduotę. Pastebi, išbando, kaip įvairios medžiagos, priemonės ir daiktai gali būti naudojami skirtingais būdais siekiant kūrybinio rezultato.
		Įprastus veikimo būdus papildo naujais netikėtais judesiais, garsais, pasakojimu, grafiniais vaizdais, keičia objektų konstrukcijas, paskirtį. Žaisdamas prisiima menamus vaidmenis, kuria siužetus, spontaniškai keičia žaidimo taisykles.
		Pasako, kodėl jam patinka tam tikras kūrinys. Pasirenka kurti vienokiu ar kitokiu būdu, renkasi mėgstamas veiklas ir veikimo būdus. Domisi tuo, ką veikia, kuria kiti vaikai.
	5-asis žingsnis	Generuoja naujas idėjas, fantazuoja apie tai, ką nori sukurti. Neįprastai naudoja įvairias medžiagas, priemones ir kūrybos būdus įvairiose kasdienio gyvenimo ir veiklos srityse.
		Autentišką pasaulio matymą išreiškia įvairiais būdais, keičia, pertvarko savo kūrybines idėjas, siūlo kelis jų variantus.
		Supranta ir nusako konkretaus savo kūrinio paskirtį. Pasakoja apie tai, ką sukūrė, apie pasirinktus kūrybos būdus, medžiagas, priemones.
	6-asis žingsnis	Domisi, fantazuoja, užduoda klausimus apie kūrybinę veiklą, išbando įvairias naujas kūrybos priemones, būdus, sritis. Savo kūryboje atkartoja pastebėtus kitų kūrybos elementus.
		Numato, kaip ir kokiomis priemonėmis sieks kūrybinio rezultato, padedamas sprendžia kūrybinius iššūkius, pagal savo įsivaizdavimą siekia pabaigti kūrybinį darbą, paskatintas jį tobulina.
		Dalinasi savo kūryba artimoje aplinkoje, pasakoja apie kūrybos procesą, paaiškina, kas jam svarbu ir įdomu, pasako, kam skirti jo paties ir kitų žmonių kūrybos rezultatai.

28. Pasiekimų sritis – tyrinėjimas:

28.1. Vertybinė nuostata. Domisi viskuo, kas vyksta aplinkui, noriai stebi, bando ir samprotauja.

28.2. Esminiai gebėjimai. Aktyviai tyrinėja save, socialinę, kultūrinę ir gamtinę aplinką, įvaldo tyrinėjimo būdus (stebėjimą, eksperimentavimą, klausinėjimą), samprotauja apie tai, ką pastebėjo, atrado, pajuto, patyrė.

28.3. Pasiekimų srities dėmenys:

28.3.1. gebėjimas kelti klausimus, spėlioti, numatyti;

28.3.2. gebėjimas taikyti įvairius tyrinėjimo būdus ir priemones;

28.3.3. gebėjimas apmąstyti, aptarti tyrinėjimo procesą ir atradimus.

28.4. Vaiko pasiekimų ūgtis tyrinėjimo pasiekimų srityje:

Vaiko metai	Pasiekimų žingsniai	Pasiekimai
0–3 metai	1-asis žingsnis	Reaguoja į tai, kas vyksta aplinkui; siekia, ropoja, eina link sudominusių daiktų ar reiškinių.
		Deda į burną, uodžia, stengiasi pamatyti, išgirsti, paliesti, paimti žaislus ir kitus daiktus; guguoja ir tyrinėja savo balsą; eksperimentuoja judesiu.
		Emocijomis, veido išraiška, judesiais, garsu parodo tyrinėjimo džiaugsmą.
	2-asis žingsnis	Prašo ar parodo, koks daiktas domina, ką norėtų paliesti, tyrinėti, žaisti, ką klausyti.
		Išbando naujus tyrinėjimo būdus; tyrinėdamas pasitelkia visus pojūčius: stebi, liečia, uosto, ragauja, klausosi; tyrinėja savo kūną ir jo galimybes, skirtingas medžiagų faktūras, išbando žaislus ir daiktus.
		Naujus tyrinėjimo būdus ir patirtis spontaniškai pradeda naudoti kituose kontekstuose.
	3-iasis žingsnis	Smalsauja, stebisi; atsargiai elgiasi su nepažįstamais daiktais ir medžiagomis; stebi ir bando aiškintis, kas tai yra, kaip tai veikia, vyksta.
		Fantazuoja ir eksperimentuoja su gamtine medžiaga, formomis, dydžiais, kiekiais, spalvomis, judesiu, mimika, garsais ir intonacija; tyrinėdamas atranda naujus veikimo būdus.
		Pamėgdžiodamas suaugusįjį ilgesnį laiką ištraukia į tyrinėjimo veiklas; džiaugiasi tyrinėjimo atradimu, rezultata rodą kitiems.
4–6 metai	4-asis žingsnis	Kelia klausimus, spėlioja, padedamas numato tiriamosios veiklos eigą, rezultatus.
		Tyrinėdamas aplinkos objektus ir reiškinius, savo ir kitų veiklos elementus, temas ir siužetus, remiasi patirtimi ir vaizduote. Padedamas pasirenka eksperimentavimui reikalingas priemones ir medžiagas.
		Pasako, ką veikė, ką atrado; įvardija, kokias priemones ar medžiagas pasirinko tyrinėjimui.
	5-asis žingsnis	Atskleidžia savo interesus, tikslingai keldamas klausimus apie gyvosios ir negyvosios gamtos bei žmogaus sukurtus objektus, reiškinius, jų požymius. Domisi nedaiktinių reiškinių (pvz., garsų, judesių) paskirtimi ir estetika.
		Stebėdamas, eksperimentuodamas išsiaiškina objektų požymius, medžiagų savybes, skaidydamas ir jungdamas aiškinasi objektų sandarą, išbandydamas atranda objektų paskirtį, lygindamas ir gretindamas ieško panašumų ar skirtumų tarp objektų ir reiškinių, išvelgia ryšį tarp objekto sandaros ir paskirties.
		Paaikškina, kad tyrinėjant su daiktais, medžiagomis, augalais, gyvūnais reikia elgtis atsargiai; kalbėdamas apie tyrinėjimą remiasi jo rezultatais; apibūdina tyrinėjamų objektų požymius, panašumus ir skirtumus; savo stebinius palygina su kitų stebiniais, kartais susieja skirtingus pastebėjimus.

	6-asis žingsnis	Domisi daiktų ir reiškinių savybėmis, tyrinėja, kaip auga augalai ir gyvūnai, kaip auga ir keičiasi jis pats; kaip žmonės gyvena seniau ir kaip gyvena dabar; kaip jie gyvena kitose šalyse, kuo jie panašūs ir kuo skiriasi.
		Lygina daiktus, medžiagas, augalus, gyvūnus, žmones, atsižvelgdamas į jų požymius, savybes; objektus ir reiškinius tikslingai grupuoja; iš pasiūlytų įrankių, priemonių, medžiagų pasirenka reikiamas tyrinėjimui.
		Samprotauja apie tai, ką pajuto, patyrė, atrado, sužinojo; remdamasis tyrinėjimo rezultatais kelia klausimus; siūlo idėjas, ką dar būtų galima tyrinėti.

29. Pasiekimų sritis – problemų sprendimas:

29.1. Vertybinė nuostata. Nusiteikęs priimti iššūkius ir spręsti problemas.

29.2. Esminiai gebėjimai. Geba atpažinti ir įvardyti iššūkį, problemą, kliūtį, savarankiškai ir drauge su kitais ieško iššūkio įveikos, problemos sprendimo būdų, apsveria ir pasirenka tinkamus konkrečiai situacijai, įvertina priimtų sprendimų pasekmes.

29.3. Pasiekimų srities dėmenys:

29.3.1. gebėjimas atpažinti ir įvardinti problemą;

29.3.2. gebėjimas ieškoti problemos sprendimo būdų ir juos įgyvendinti;

29.3.3. gebėjimas stebėti ir atsižvelgti į priimto sprendimo pasekmes.

29.4. Vaiko pasiekimų ūgtis problemų sprendimo pasiekimų srityje:

Vaiko metai	Pasiekimų žingsniai	Pasiekimai
0–3 metai	1-asis žingsnis	Balsu, mimika, gestais parodo, jei kažkas vyksta ne taip, kaip vaikui buvo įprasta.
		Pakartoja nepasisekusį veiksma, jį keičia, kad pasiektų laukiamą rezultatą. Ieško suaugusiojo ar vyresnio vaiko pagalbos.
		Emocine reakcija, mimika, kūno judesiais parodo, kad jam pavyko (nepavyko).
	2-asis žingsnis	Susidūręs su nauja, neįprasta situacija padedamas suaugusiojo sutelkia dėmesį į problemą.
		Pritaiko jau žinomus veikimo būdus. Nebijo bandyti, pasirenka iš kelių suaugusiojo pasiūlytų sprendimo būdų. Stebi, kaip panašioje situacijoje elgiasi suaugusieji ar kiti vaikai ir išbando jų taikomus būdus.
		Stebi savo taikomų veiksmų pasekmes ir pasirenka tinkamus veiksmus problemai išspręsti.
	3-iasis žingsnis	Susidūręs su kliūtimi, žodžiais, mimika ir kūno kalba parodo suaugusiajam, su kokia problema susidūrė.
		Bando savarankiškai spręsti kasdienes problemas. Nepavykus stebi, kaip tai daro kiti ir išbando jų taikomus problemų sprendimo būdus arba kreipiasi pagalbos į suaugusįjį.
		Atsižvelgia į ankstesnę patirtį ir taiso, tobulina sprendimą.
4–6 metai	4-asis žingsnis	Pasako, kad susidūrė su sudėtinga veikla, kliūtimi, problema. Bando apibūdinti problemą.
		Nori problemą įveikti, išbando paties taikytus, stebėtus ar naujai sugalvotus veikimo būdus, pradeda atsitiktinį eksperimentavimą, bandymus. Orientuodamasis į įsivaizduojamą problemos sprendimo rezultatą, renkasi veikimo būdus ir priemones. Dalinasi mintimis apie problemos sprendimą.
		Stebi savo veiksmų pasekmes, supranta, kada pavyko įveikti sunkumus. Nepasisekus veiklos nemeta, o pradeda veikti iš naujo arba ją keičia.
	5-asis žingsnis	Dažnai atpažįsta kasdienes ir mažiau įprastas problemas. Retsykais pats ieško iššūkių, aktyviai bando įveikti pasitaikančius sunkumus.

		Pasitikrina, kaip suprato problemą apie ją kalbėdamas ir užduodamas klausimus. Ieško priimtinių bendrų sprendimų kartu su kitais, siūlo sprendimo būdus kitiems, sugeba atpažinti išorinius trikdžius ir atsiriboti nuo jų veikdamas, išbando sprendimo būdų alternatyvas.
		Spręsdamas problemą samprotauja, kas pavyko (nepavyko), ką galima daryti toliau ar kitaip.
	6-asis žingsnis	Atpažįsta ir natūraliai priima sudėtingą veiklą, kliūtis, sunkumus ar problemas, yra nusiteikęs jas savarankiškai ar drauge su kitais įveikti.
		Susidūręs su nauja problema, taiko turimas žinias ir patirtį, pradeda problemą vertinti iš skirtingų perspektyvų. Pasirenka tinkamiausią sprendimą iš kelių galimų, tariasi su kitais, siūlo ir priima pagalbą.
		Stebi, aptaria ir atsižvelgia į priimtų sprendimų pasekmes.

30. Pasiekimų sritis – gebėjimas žaisti:

30.1. Vertybinė nuostata. Nusiteikęs kartu su kitais vaikais plėtoti žaidimus, kurdamas vaikų žaidimo kultūrą.

30.2. Esminiai gebėjimai. Individualiai ir drauge su kitais žaidžia ir pats kuria įvairius žaidimus: režisūrinius, vaidmenų ir žaidimus su taisyklėmis, moka laikytis skirtingų žaidimų taisyklių.

30.3. Pasiekimų srities dėmenys:

30.3.1. gebėjimas koordinuoti žaidimo veiksmus su kitais žaidėjais;

30.3.2. gebėjimas įvaldyti ir organizuoti žaidimo erdvę;

30.3.3. gebėjimas kurti žaidimo siužetą;

30.3.4. gebėjimas žaidime laikytis priimto vaidmens.

30.4. Vaiko pasiekimų ūgtis gebėjimo žaisti pasiekimų srityje:

Vaiko metai	Pasiekimų žingsniai	Pasiekimai
0–3 metai	1-asis žingsnis	Atsiliepia į artimų suaugusiųjų prisilietimus ir žaidinimus, kartoja labiausiai pasisėkusių ir pritarimo sulaukusius judesius ir garsus, ima jais žaisti, manipuliuoti, turi savo mėgstamų pasikartojančių judesių ir garsų „repertuarą“, siekia socialinio atsako.
	2-asis žingsnis	Pamėgdžioja suaugusįjį, siekia jo dėmesio ir palaikymo, džiaugiasi bendrais žaidimais, juos nuolat kartoja. Inicijuoja ir palaiko žaismingas socialines sąveikas, turi savo bendravimo „kalbą“.
		Drąsiai juda erdvėje, tyrinėja supančią aplinką, eksperimentuoja su įvairiais žaislais ir daiktais.
	3-iasis žingsnis	Žaidžia su suaugusiuoju ar kitu vaiku, pradeda derinti savo veiksmus su kito žaidėjo veiksmais.
		Tikslingai renkasi žaislus, pasirenka arba pats susikuria erdvę žaidimui.
		Kartodamas veiksmus žaidžia vieną įsiminusį įvykį, jungia du tris žaidybinius veiksmus į paprastą kasdienį siužetą.
		Individualiai ar dviese žaidžia paprastą režisūrinį ar vaidmenų žaidimą, laikosi žaidimo vaidmens taisyklių.
4–6 metai	4-asis žingsnis	Žaisdamas su kitais stengiasi derinti žaidybinius veiksmus, vartoja kalbą vaidmeniui atlikti, žaidimo eigai aptarti ir nesutarimams spręsti.
		Drauge su kitais tikslingai kuria žaidimo erdvę, pritaiko vietą, atsirenka žaidimui reikalingas priemones, žaislus.
		Individualiai, dviese, trise žaidžia nesudėtingus režisūrinius ir vaidmenų žaidimus. Kuria išplėtotas pažįstamas kasdienės socialines situacijas siedamas kelis ar daugiau įvykių.
		Geba laikytis žaidime priimto vaidmens, siekia tiksliai atlikti pasirinkto vaidmens funkcijas, turi mėgstamą vaidmenį.

5-asis žingsnis	Sėkmingai sąveikauja su kitais, buriasi į didesnes 3–5 vaikų grupes. Susitaria dėl bendros žaidimo temos, idėjos, eigos, vaidmenų pasidalinimo ir erdvės. Vartoja kalbą tardamiesi, planuodami žaidimą, plėtodami vaidmenis ir sprenddami konfliktus.
	Tikslingai pasirenka arba susikuria žaidimo erdvę, žaidžia menamoje erdvėje arba apsibrėžia erdvę simboliniais veiksmais.
	Drauge su kitais vaikais plėtoja tęstinius siužetinius vaidmenų žaidimus. Žaisdamas improvizuoja, kuria vis sudėtingesnius siužetus, kuriuose susipina realios patirtys su fantastiniais elementais ir personažais.
	Nesunkiai geba laikytis siužetinio vaidmenų žaidimo taisyklių ir vaidmens funkcijų. Padedamas labiau įgudusių vaikų ar suaugusiųjų laikosi judriųjų, stalo ir kitų žaidimų taisyklių.
6-asis žingsnis	Mokytojo paskatintas nesunkiai įsitraukia į kolektyvinius režisūrinius žaidimus, kuria naratyvinius žaidimų pasaulius. Žaidime vartoja išplėstinę kalbą, pradeda žaisti vaizduotės žaidimus vien kalbėdamasis.
	Mėgsta žaisti netradicinėse erdvėse (kieme, gamtoje), išradingai jas pritaikydamas žaidimui. Tvarko žaidimo erdves prieš žaidimą ir jį baigus.
	Kuria išplėtotus ilgalaikių naratyvinių žaidimų siužetus mėgstamų knygų, filmų ir vaizdo žaidimų pagrindu.
	Žaisdamas su kitais lanksčiai kaitalioja vaidmenis, kontroliuoja savo ir kitų veiksmus, konstruktyviai sprendžia kylančius nesutarimus. Laikosi taisyklių dalyvaudamas kolektyviniuose sportiniuose, judriuosiuose ir didaktiniuose žaidimuose.

31. Pasiekimų sritis – mokėjimas mokytis:

31.1. Vertybinė nuostata. Noriai mokosi, džiaugiasi tuo, ką išmoko.

31.2. Esminiai gebėjimai. Geba mokytis ir pradeda valdyti savo mokymosi veiklą, smalsauja, įsitraukia į savo sumanytas ir kitų pasiūlytas veiklas, aktyviai siekia tikslo, stebi, apmąsto ir koreguoja savo veiklos procesą bei rezultatus.

31.3. Pasiekimų srities dėmenys:

31.3.1. gebėjimas įsitraukti į dominančią veiklą;

31.3.2. pastangos kryptingai veikti įgyvendinant ketinimą ar tikslą;

31.3.3. gebėjimas stebėti savo ir bendro veikimo pažangą, koreguoti procesą;

31.3.4. gebėjimas reflektuoti savo veiklos procesą ir rezultatą.

31.4. Vaiko pasiekimų ūgtis mokėjimo mokytis pasiekimų srityje:

Vaiko metai	Pasiekimų žingsniai	Pasiekimai
0–3 metai	1-asis žingsnis	Parodo susidomėjimą aplinka, nukreipdamas žvilgsnį, suklusdamas, lytėdamas.
		Veikia reaguodamas į aplinkinių reakcijas.
		Kartoja spontaniškai pasiektą rezultatą.
		Emocijomis reaguoja į atliekamus veiksmus, veiklas.
	2-asis žingsnis	Ieško naujų įspūdžių, aktyviai domisi aplinkos objektais.
		Stebi, klauso, liečia, juda, mėgdžioja, vokalizuoja, siekdamas įgyvendinti norą ar ketinimą (pvz., pasiekti daiktą, sudėlioti formų rūšiuklį).
		Siekia išgauti norimą rezultatą.
		Džiaugiasi veiklos, į kurią yra įsitraukęs, procesu.
	3-iasis žingsnis	Trumpam įsitraukia į sudominusią ar savo sumanytą veiklą.
		Pasirenka mėgstamą žaislą, meno kūrinį, stengiasi atlikti patinkančią pasirinktą veiklą.
		Atidžiai stebi, bando, aiškinasi, klausinėja, kaip kažkas veikia, vyksta.

		Džiaugiasi tuo, ką atliko ir ko išmoko veikdamas.
4–6 metai	4-asis žingsnis	Paklaustas pasako, parodo, ką nori veikti, išmokti. Susidomėjęs stebi, įsitraukia į bendras veiklas su kitais vaikais, dalinasi tuo, kas sudomino.
		Imasi iniciatyvos ir atkakliai siekia savo tikslo. Pradeda numatyti ir pasirinkti priemones bei medžiagas, reikalingas veiklai įgyvendinti.
		Komentuoja atliekamą veiklą, pasako, ką jau atliko, ką darys toliau.
		Pasako, parodo, ką veikė ir ką padarė.
	5-asis žingsnis	Kai domina tema, ieško galimybių sužinoti daugiau ir patenkinti savo smalsumą.
		Numato kelis žingsnius tikslui pasiekti ir juos įgyvendina.
		Išlieka pozityviai nusiteikęs siekti numatyto tikslo nepaisant iškilančių sunkumų, lanksčiai prisitaiko prie situacijos arba keičia sprendimus.
		Aptaria atliktą veiklą čia ir dabar ar po tam tikro laiko. Pasako, parodo, kaip veikė, mokėsi, kaip įveikė iššūkius, planuoja, ką darys toliau.
	6-asis žingsnis	Įsitraukia į naują, iššūkio reikalaujančią veiklą, drąsiai kalba apie tai, ką jau moka, ką norėtų sužinoti, ko išmokti.
		Numato veiksmų ir priemonių planą tikslui pasiekti. Priimdamas sprendimus ieško informacijos ir ją tikslingai atsirenka.
		Stebi savo veiklos procesą, jį koreguoja, išbandydamas įvairius veikimo būdus ir kylančias idėjas, kol pasiekia tikslą.
		Noriai dalinasi patirtimi apie veiklos procesą ir rezultata, pasako, ko ir kaip mokėsi, kas pavyko (nepavyko), ką dar norėtų išbandyti, ko išmokti.

VII. VAIKŲ UGDYMO SI PAŽANGA, UGDYMO SI TĘSTINUMAS

32. Vaikų pasiekimų įrodymų kaupimas ir pasiekimų dokumentavimas bei stebėseną padeda siekti ugdymo ir ugdymosi kokybės:

32.1. Geriau pažinti kiekvieną vaiką ir numatyti jo ugdymo(si) perspektyvą, stebint, ką vaikas jau geba, ko ir kaip mokosi, kokia jo pažanga atskirose Pasiekimų srityse, atskleidžiant potencialias jo galias ir švietimo pagalbos poreikį;

32.2. Kryptingai planuoti ir veiksmingai įgyvendinti lankstų bendrą vaikų grupės ugdymo(si) procesą, skatinantį kiekvieno vaiko ugdymosi pažangą;

33.3. Nuosekliai vertinti mokytojo ir kitų ugdytojų sąveikų su vaikais, taikomų pedagoginių strategijų ir metodų, sukurtos aplinkos, paramos ir pagalbos vaikams poveikį kiekvieno vaiko pažangai;

33.4. Derinti vaiko, tėvų (globėjų), mokytojų, švietimo pagalbos specialistų lūkesčius dėl vaiko tolesnio ugdymo(si), siekiant visų ugdymo(si) proceso dalyvių kryptingo įsitraukimo į ugdymo(si) procesą.

Vaikų ugdymo(si) Pasiekimų dokumentavimas ir jų pažangos stebėseną vykdoma sistemoje „Mūsų darželis“, kurioje nuolat žymima vaiko pažanga ir Pasiekimai, fiksuojami trumpais komentarais bei du kartus per metus vykdomas vaiko pasiekimų vertinimas pagal pasiekimų žingsnelius, nurodant trumpus komentarus, Pasiekimų sritį ir Pasiekimų žingsnį, kurį yra pasiekęs vaikas, vaiko pažangą, vaiko stiprybes ir tolesnio tobulėjimo žingsnius.

Apie Pasiekimus sprendžiama iš vaikų kasdienės veiklos ir jos rezultatų. Mokytojai nuolat dokumentuoja ugdymo procesą, renka reikšmingus vaikų ugdymo(si) proceso ir pasiekimų įrodymus. Vaiko pažangos ir Pasiekimų įrodymai renkami nuolat stebėjimo būdu ir kaupiant stebėjimo medžiagą, pasižymint svarbius faktus, taip pat nuotraukomis, vaizdo, garso įrašais, vaikų darbai kaupiami aplankuose. Mokytojas analizuoja vaikų ugdymo(si) pažangą, vertina savo organizuojamo ugdymo

proceso kokybę, pedagoginių sprendimų poveikį vaikų ugdymosi pažangai ir pagal tai, atsižvelgdamas į Pasiekimus ir pažangos analizės rezultatus, planuoja tolesnį ugdymo(si) procesą.

Mokytojai nuolat teikia vaiką motyvuojantį, įtraukiantį, auginantį grįžtamąjį ryšį. Su vaikais pasidžiaugiama veikla, aptariamas veiklos procesas ir rezultatai, vaikai mokosi patys įsivertinti savo veiklos patirtis ir rezultatus. Apie vaikų pažangą ir Pasiekimus tėvai (globėjai) yra informuojami ir aptariami nuolat pagal poreikį, tėvai (globėjai) gali nuolat stebėti vaiko pažangą ir Pasiekimus ir du kartus per metus matyti Pasiekimų vertinimą pagal Pasiekimų žingsnelius sistemoje „Mūsų darželis“. Pasiekimų dokumentavimo, stebėsenos ir surinktos informacijos naudojimo procesai vykdomi laikantis visų etikos reikalavimų. Atnaujinant Programą, Lopšelis-darželis siekia jos dermės su Priešmokyklinio ugdymo bendrąja programa.

34. Ugdymosi tęstinumą užtikrina:

34.1. Programos ir Priešmokyklinio ugdymo programos svarbiausių ugdymo(si) principų atitiktis ir ugdymo(si) proceso kryptingumas – ugdymo(si) modeliavimas iš vaiko raidos ir ugdymosi perspektyvos, išskirtinis dėmesys žaidimo pedagogikai ir patirtiniam vaikų ugdymui(si);

34.2. Ikimokyklinio ugdymo(si) laikotarpiu plėtojamų Pasiekimų sričių ir priešmokyklinio ugdymo(si) laikotarpiu plėtojamų kompetencijų dermė: suderintos jas sudarančių Pasiekimų grupės, Pasiekimų turinys, jų augimo nuoseklumas.